

KADERNOTA 2009

KIEZEN VOOR SAMEN WERKEN

Gemeente Breda

KADERNOTA 2009

KIEZEN VOOR SAMEN WERKEN

INHOUDSOPGAVE

0.	KIEZEN VOOR SAMEN WERKEN	3
1.	KADERNOTA 2009	5
1.1	Proces Kadernota 2009	5
1.2	Leeswijzer	5
2.	UITGANGSPUNTEN	7
2.1	Politiek/bestuurlijke uitgangspunten	7
2.2	Financiële uitgangspunten	9
2.2.1	Financieel perspectief bij de Kadernota 2009	9
2.2.2	Loon- en prijsontwikkeling 2009	12
2.2.3	Ontwikkeling rente en financiering	12
2.2.4	Financiële beleidsuitgangspunten	12
3.	BELEIDSMATIGE TOELICHTING	13
3.1	Inleiding	13
3.2	Zorg, Welzijn en Wonen	14
3.3	Ontwikkeling	23
3.4	Leefbaarheid, Veiligheid en Beheer	28
3.5	Dienstverlening	32
3.6	Algemeen	33
4.	FINANCIEEL PERSPECTIEF 2009-2012	35
4.1	Inleiding	35
4.2	Prioriteiten afgezet tegen de beschikbare financiële ruimte	35
4.3	Voorstellen financiële dekking	35
4.4	Overzichten financieel meerjarenperspectief	36
4.5	Overige onderwerpen	37
	BIJLAGE 1 MAATSCHAPPELIJKE ORGANISATIES	39
	Zorg, Welzijn en Wonen	40
	Ontwikkeling	40
	Leefbaarheid, Veiligheid en Beheer	41
	Dienstverlening	41

I

KIEZEN VOOR SAMEN WERKEN

Voor u ligt de Kadernota 2009. Alweer de derde politieke horizon voor de coalitie van PvdA, CDA, Breda '97 en GroenLinks onder de noemer 'Kiezen voor elkaar'.

Meer nog dan de vorige kadernota krijgt de ambitie om het samen in Breda voor elkaar te krijgen kleur. Betekende de kadernota vorig jaar nog het waarmaken van keuzes; nu gaat het meer en meer om de samenwerking met de mensen van deze stad en haar dorpen. Mensen die van het gerealiseerde beleid gebruikmaken.

Het politieke bestuur van Breda is meer dan ooit tot het besef gekomen dat het proces van luisteren, rekening houden met en niet zonder overleg tot besluiten komen net zo belangrijk is als het uiteindelijke resultaat. Natuurlijk moet de stad op excellente wijze worden uitgebouwd op alle mogelijke fronten en natuurlijk worden daarbij grote en het algemeen belang dienende ontwikkelingen niet geschuwd. Het gaat toch steeds weer om de mensen, de bedrijven, de instellingen en de partners die de toon zetten, die er de typisch Bredase kwaliteit aan geven. In deze kadernota zijn keuzes opgenomen die passen bij de ambitie van de dynamische stad Breda.

O

Keuzes

Op het gebied van zorg, welzijn en wonen wordt gekozen voor het kunnen meedoen aan de Bredase samenleving en het leiden van een zelfstandig bestaan in een prettige leefomgeving. Er wordt daarom ingezet op goed onderwijs, een adequaat jeugdbeleid, de ontwikkeling van de breedtesport, het aanpakken van laaggeletterdheid, het armoedebeleid, het dicht bij de mensen brengen van cultuur en het bevorderen van de actieve participatie van de inwoners van Breda. Daarnaast leveren ook de wijkontwikkeling en de inzet van het Fonds Maatschappelijke Ontwikkeling hieraan hun bijdrage.

Breda heeft de ambitie te groeien naar een inwoneraantal van 185.000. Teteringen en Bavel zullen daaraan een belangrijke bijdrage leveren. Binnen de bestaande stad ligt de nadruk op het Stationskwartier, waarbij milieu en mobiliteit en een zorgvuldig en duurzaam ruimtegebruik een belangrijke rol spelen. Het provinciaal beleid voor het buitengebied vindt zijn uitwerking in de nota 'Groen en Rood'. In komende jaren wordt extra aandacht besteed aan groenontwikkeling in de vorm van borging van projecten. Belangrijk is de ontwikkeling én revitalisering van bedrijventerreinen. Ook neemt Breda zijn verantwoordelijkheid als centrumstad en vervult een actieve rol in de regio.

Ter bevordering van de leefbaarheid, de veiligheid en het beheer is er extra aandacht voor onderlinge samenhang in wijken en deelname aan het sociale leven. Ten behoeve daarvan wordt extra ingezet op voorzieningen in buurten en wijken en de samenwerking met betrokken partners. Beheer en onderhoud van de openbare ruimte heeft een nauwe relatie met de leefbaarheid in buurt en wijk en krijgt daarom een extra impuls. Ook hier wordt sterk samengewerkt met de maatschappelijke organisaties en met corporaties en bewoners.

Verandering

Veranderingen in Breda gaan niet gepaard met grote en heftige bewegingen in politiek of samenleving. Toch vinden in de stad zowel op politiek als op maatschappelijk terrein belangrijke veranderingen plaats. Het college staat voor gedegen ontwikkelingen, die meer en andere burgers en partijen kansen bieden om volop mee te doen aan het vorm geven aan de toekomst van hun stad. De impulsen om de gesprekken met de stad ingrijpend te verbeteren illustreren dat. Lering trekkend uit goed verlopen processen waarbij regie en vormgeving in goede handen bleken te zijn bij burgers en partijen in de stad. Teteringen, Driesprong, Biesdonk, Doornbos en Linie blijken de kweekvijver voor nieuwe en creatieve methoden om samen te overleggen en keuzes te maken. Daar profiteert de wijkontwikkeling van maar ook buurt- en wijkplannen als het gaat om structuurvisie, bestemmingsplannen, wonen en leefbaarheid.

Het begint inmiddels gemeengoed te worden om op een vernieuwende manier de expertise van de gebruikers van de stad in te zetten en zo tot betere besluitvorming te komen. Het proces is onomkeerbaar. De gemeentelijke organisatie maar ook de politiek zet grote stappen op weg naar de toekomst. Het is en blijft zaak om deze gewenste vitaliteit van de samenleving

voort te zetten en te waarderen. Dan is er sprake van blijvende winst en doen er meer en andere burgers volop mee aan het democratisch proces, waarin de bewoners van Breda verantwoordelijkheid nemen voor hun stad.

Samen

Nu het meer dan ooit om mensen gaat, om de gebruikers, is het college er nog meer op uit om samenhang te waarborgen tussen visie, beleid en uitvoering. De gebruiker is immers ondeelbaar en beleeft het resultaat van beleid als een geheel. Konden visies voorheen nog gescheiden en afhankelijk van het onderwerp worden opgetekend, nu worden visies op thema's in samenhang maar ook samen met de stad en dorpen gedeeld en opgehaald. Ook het proces dat aan de visieontwikkeling ten grondslag ligt krijgt meer aandacht dan tevoren. De relatie die als gevolg daarvan tussen de gemeenteraad, het bestuur en de bevolking wordt opgebouwd is een duurzame relatie, die zorg voor elkaar en vertrouwen in de toekomst uitstraalt; door te kiezen voor samen werken.

KADERNOTA 2009

1.1 PROCES KADERNOTA 2009

Voortbouwend op de ervaring uit 2007 heeft de raad ook dit jaar in de pre-kadernotafase gesproken over het opstellen van de kadernota. Als voorbereiding van deze extra vergadering was er onder meer de pre-kadernotabrief van het college. Deze bevatte verwachtingen over het financieel perspectief 2009-2012 en een schets van een aantal onderwerpen en ontwikkelingen die daar (mogelijk) nog op van invloed zijn.

1

Andere inbreng kwam uit de openbare hoorzitting voor maatschappelijke groeperingen. Ook de wijk- en dorpsraden hebben hun prioriteiten aangegeven tijdens het najaarsoverleg met het college. Verder hebben de coalitiepartijen met elkaar besproken welke toekomst zij voor Breda zien. Daarnaast is door de oppositiepartijen een lijst van onderwerpen die aandacht behoeven ingeleverd. Deze voorstellen zijn ingebracht bij het pre-kadernotadebat. Het college heeft daarop kennis genomen van de wensen en prioriteiten van de raad en deze vertaald in voorliggende Kadernota 2009.

1.2 LEESWIJZER

Hoofdstuk 2 beschrijft de politiek/bestuurlijke en financiële uitgangspunten voor de Kadernota 2009. Hoofdstuk 3 begint met een reactie op het rapport 'In gesprek met de stad' van de rekenkamer en geeft een beleidsmatige toelichting. Per beleidscluster is kort de stand van zaken beschreven rondom de doelen uit het coalitieakkoord. Daarna volgen de accenten voor 2009 en waar voorzien ook voor 2010 met eventuele extra inzet van middelen. Hoofdstuk 4 gaat in op het financieel perspectief voor de periode 2009-2012.

In Bijlage 1 staan punten die door maatschappelijke organisaties tijdens de hoorzitting op 28 februari zijn aangedragen en die bij de Kadernota 2009 zijn meegenomen.

UITGANGSPUNTEN

De kadernota is bij uitstek het moment om keuzes te maken bij het realiseren van ambities. Dit hoofdstuk gaat in op de uitgangspunten bij die keuzes.

2.1 POLITIEK/BESTUURLIJKE UITGANGSPUNTEN

Coalitieakkoord 'Kiezen voor elkaar'

De eerste referentie bij het opstellen van de kadernota is het coalitieakkoord. Dit akkoord-op-hoofddlijnen biedt de raad ruimte om enerzijds in te spelen op actuele maatschappelijke ontwikkelingen en anderzijds invulling te geven aan zijn kaderstellende rol.

Eén gemeente principe

Bij de integrale afweging van wensen, knelpunten en beschikbare middelen staat steeds de vraag centraal 'Wat is het beste voor de Gemeente Breda als geheel?'.
2

Pre-kadernotabrief 20 februari 2008

Het college stuurde de raad een pre-kadernotabrief over de hoofddlijnen van het financieel perspectief en aanvullend daarop een aantal onderwerpen en ontwikkelingen die daar (mogelijk) nog op van invloed zijn. Besproken zijn de rijksmaatregelen die betekenis hebben voor de gemeente, de consequenties van het bestuursakkoord met de provincie en een overzicht van openstaande amendementen, moties en toezeggingen.

Maatschappelijke groeperingen

Maatschappelijke groeperingen hebben tijdens de hoorzitting op 28 februari in totaal 66 punten aangedragen. Een deel van deze punten is in het pre-kadernotadebat overgenomen door de raad. Deze en een aantal andere punten van maatschappelijke organisaties zijn meegenomen bij de uitwerking van de Kadernota 2009. In Bijlage 1 zijn al deze punten opgenomen. Hier staat per punt een verwijzing naar de plaats in de Kadernota waar dit punt is verwerkt of wordt een uitleg gegeven hoe op een andere wijze aan het betreffende punt gehoor wordt gegeven.

Pre-kadernotadebat 13 maart 2008

Op 13 maart is het pre-kadernotadebat in de raad gehouden. Hierin hadden de raadsfracties de gelegenheid te debatteren over de contouren van de Kadernota 2009

Er zijn 30 onderwerpen benoemd waarvoor de raad aandacht vroeg:

	ONDERWERP	TOELICHTING
1	Maatschappelijke organisaties	De door de maatschappelijke organisaties ingediende onderwerpen van commentaar voorzien.
2	Wijkontwikkeling	Blijvend veel aandacht voor wijkontwikkeling, nu en in de toekomst.
3	Criminaliteit	Terugdringen van criminaliteit in heel Breda.
4	Geluidsoverlast	Handhaving, veiligheid en minder geluidsoverlast in de binnenstad, verzoek om waar nodig direct te kunnen beboeten.
5	Dienstverlening	Deregulering en verbetering van de dienstverlening.
6	Evenementen	Citymarketing en evenementen, extra budget voor evenementen.
7	Grote Kerk	Onderzoek naar de mogelijkheid de Grote Kerk gratis open te stellen.
8	Nieuwe Mark	Onderzoek naar doortrekken en verdiepen van de Nieuwe Mark.
9	Onderwijshuisvesting	Onderwijshuisvesting, uitbreiding en vervanging basisonderwijs.
10	Onderwijshuisvesting	Onderwijshuisvesting, snellere en efficiëntere realisatie van nieuw- en verbouw.
11	Onderhoud buitenruimte	Aandacht en extra budget voor onderhoud van de buitenruimte in algemene zin.
12	Bloembakken	Bloembakken in de stad om de binnenstad fleuriger te maken.
13	Fietsvoorzieningen	Aandacht voor de uitvoering van de fietsnota en pleidooi voor diverse voorzieningen.
14	Wortelopdruk	Aanpak van wortelopdruk op diverse locaties in de Haagse Beemden.
15	Bedrijventerreinen	Ontwikkelen van nieuwe en revitalisering van bestaande bedrijventerreinen.
16	Sportaccommodaties	Aandacht en extra budget voor goede en voldoende sportaccommodaties (inclusief kunstgrasvelden).
17	Volksgezondheid	Extra budget voor volksgezondheid voor de uitvoering van de nota 'Beter Breda 2008-2011'.
18	Jeugdbeleid	Impuls voor het jeugdbeleid: Centrum Jeugd en Gezin en Elektronisch Kind Dossier.
19	Participatie	Impuls voor participatie op diverse terreinen.
20	Cultuur	Investeren in beeldcultuur (inclusief alle facetten).
21	Dorps-, wijk- en buurtaccommodaties	Aandacht voor dorps-, wijk- en buurtaccommodaties / verenigingsleven.
22	Opbouwwerker	Een opbouwwerker in Brabantpark om de samenhang tussen bevolkingsgroepen te bevorderen.
23	Speelvelden	Speelvelden in wijken opknappen en nieuwe aanleggen voor zelfontplooiing van de jeugd en sociale cohesie.
24	Kinderboerderij	Middelen voor de herstart van de kinderboerderij in de Haagse Beemden.
25	Buurtmeester	Opbouwuren voor Verticaal in Tuinzigt/Westerpark / benoeming buurtmeester.
26	Groenprojecten	Aandacht voor groenprojecten, onder andere de Rith, Flessenhals Teteringen, Groen/blauwe raamwerk en de ecologische verbindingzones.
27	Luchtkwaliteit	Aanvullende innovatieve milieumaatregelen ter verbetering van de luchtkwaliteit.
28	Vogelwerkgroep	Middelen voor de Vogelwerkgroep voor diverse activiteiten.
29	Woningbouw	Aandacht voor het woningbouw(programma) in algemene zin, onderzoek naar binnenstedelijke mogelijkheden en sociale woningbouw.
30	Erfgoed	Middelen beschikbaar stellen voor het historisch erfgoed onder andere om achterstanden in te lopen en het behoud van de Veemarktstraat.

De consequenties van het bestuursakkoord met de provincie.

De provincie en de B5 hebben de intentie uitgesproken om in deze bestuursperiode een aantal grote investeringen te gaan doen op verschillende beleidsterreinen. Door het gezamenlijk financieren van diverse projecten en activiteiten kunnen gemeenschappelijke ambities gerealiseerd worden. In totaal wordt voor de komende vier jaar naar schatting € 1,4 miljard in Noord-Brabant geïnvesteerd. Deze investeringen worden in verschillende tranches uitgevoerd. Met elke gemeente worden afspraken gemaakt over financiering en uitvoering van de diverse projecten. De projecten dienen in 2011 in uitvoering genomen te zijn en in 2013 afgerond te zijn.

De Gemeente Breda heeft voor ruim € 68 miljoen aan projectvoorstellen ingediend in het kader van het afgesloten bestuursakkoord met de provincie. Hieronder vallen bijvoorbeeld projecten in de Spoorzone, Noordelijke Rondweg, Centra voor Jeugd en Gezin, Veiligheids-huis, sociale participatie in aandachtswijken, Park de Bavelse Berg en Graphic Design Museum, Beyerd Breda.

In de kadernota 2009 is waar nodig de dekking aangegeven voor de gemeentelijke co-financiering van de Bredase projecten uit de zogenaamde eerste tranche.

Focus op realisatie

Het college heeft voor het jaar 2008 de daadwerkelijke realisatie van geplande activiteiten tot speerpunt gemaakt. Het uitgangspunt daarbij is dat gestreefd wordt naar het opstellen van een reële begroting voor 2009, het besteden van de beschikbare middelen is daarbij een voorwaarde. Alle bedragen die genoemd worden bij de voorstellen in deze kadernota zijn inclusief eventuele plan-, proces- en projectkosten. Hiermee moet worden voorkomen dat grote bedragen overgeheveld moeten worden naar een volgend begrotingsjaar omdat activiteiten niet of slechts deels zijn uitgevoerd. Op dit onderwerp zal ook in 2009 scherp gestuurd worden.

2.2 FINANCIËLE UITGANGSPUNTEN

In de volgende onderdelen wordt kort de stand van zaken toegelicht met betrekking tot het financieel perspectief zoals gepresenteerd in de pre-kadernotabrief en de aanvullingen daarop. Ook worden de financiële beleidsuitgangspunten genoemd die gehanteerd zijn bij het kiezen van de prioriteiten.

2.2.1 FINANCIËEL PERSPECTIEF BIJ DE KADERNOTA 2009

De voor de financiële positie voor de Kadernota 2009 relevante onderdelen zijn:

- het financieel perspectief 2009 – 2012, zijnde het verschil tussen de geraamde meerjaren uitgaven en -inkomsten
- het rekeningresultaat 2007
- het resultaat van de screening reserves/voorzieningen en de restantkredieten
- de risicopositie
- de algemene reserve
- de investeringsruimte 2009 – 2012

De recente ontwikkelingen op deze gebieden worden hierna geschetst en samengevat.

a. Het financieel perspectief 2009-2012

Bij de pre-kadernotabrief voor 2009 is het volgende financieel perspectief voor de komende jaren gepresenteerd:

TABEL 1: VRIJE RUIMTE IN EXPLOITATIE (PRE-KADERNOTABRIEF)

(BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)	2009	2010	2011	2012
Stand pre-kadernotabrief	4,8	5,2	5,2	4,5

Na het opstellen van de pre-kadernotabrief is de maartcirculaire van het gemeentefonds ontvangen. Belangrijke informatie betrof de nacalculatie van het gemeentefonds over 2007. De doorwerking daarvan in 2008 en volgende jaren wordt door het Rijk pas in de komende mei-circulaire verwerkt en kan dus niet meer meegenomen worden in het voorstel voor de Kadernota 2009.

Naast de nacalculatie van de accessen is in de maartcirculaire ook de uitkeringsbasis bijgesteld. Hierbij bleek dat het aantal bijstandsontvangers landelijk gezien aanzienlijk lager uit gevallen is dan bij de door het Rijk gehanteerde ramingen in de septembercirculaire 2007. Ook voor Breda is het aantal bijstandsontvangers een stuk lager dan waar in de septembercirculaire rekening mee is gehouden. Het nadelig effect op de gemeentefondsuitkering voor 2008 en verdere jaren is geraamd op € 1,2 miljoen. De ervaring leert dat effecten van de diverse mutaties in het gemeentefonds een onrustig beeld geven van het meerjarenperspectief. Breda heeft in verleden een eigen beleid ontwikkeld om de periodieke positieve en negatieve ontwikkeling te egaliseren. In het verlengde hiervan wordt voorgesteld om het perspectief voorlopig nog niet bij te stellen. Bij het verwerken van de mei- en septembercirculaire kan voor de Begroting 2009 dan de meest actuele raming van het gemeentefonds worden verwerkt. Mocht op dat moment blijken dat de negatieve berekeningen zich doorzetten, dan kan het ontstane dekkingstekort worden opgevangen door een voordeel in de rentekosten. Dit 'vang-net' wordt hieronder toegelicht.

In de begroting wordt jaarlijks rekening gehouden met het toevoegen van rente aan de reserves. Dit is mogelijk doordat een deel van de financieringsbehoefte van de gemeente wordt gedekt met eigen middelen (reserves en voorzieningen). Bij deze berekeningen worden inschattingen gemaakt van het totaal aan reserves en voorzieningen op peildata (1 januari van een jaar). Mede door toevoegingen van de rekeningresultaten 2006 en 2007 is de werkelijke ontwikkeling van de totale reservepositie hoger dan eerder werd verwacht. Het effect hiervan is dat minder geld op de kapitaalmarkt moet worden geleend, waardoor ook de rentekosten worden beperkt. De verwachting is dat met dit voordeel de negatieve bijstelling van het gemeentefonds kan worden opgevangen.

Samenvattend:

TABEL 2: VRIJE RUIMTE IN EXPLOITATIE (GEACTUALISEERD)

(BEDRAGEN X C 1 MILJOEN)	2009	2010	2011	2012
Stand pre-kadernotabrief	4,8	5,2	5,2	4,5
Actualisatie maartcirculaire	-	-	-	-
Stand Kadernota 2009 (cumulatief)	4,8	5,2	5,2	4,5
Stand Kadernota 2009 (per jaarschijf)	4,8	0,4	0,0	-0,7

b. Het rekeningresultaat 2007

Het netto rekeningresultaat is het bruto rekeningresultaat minus de toevoegingen, als gevolg van (eerdere) besluitvorming, aan specifieke bestemmingsreserves waar ook specifieke bestedingsregels voor gelden c.q. zijn vastgesteld.

Het voorstel voor de verdeling van het rekeningresultaat 2007 is in een afzonderlijk voorstel aan de raad aangeboden. Uit het voorstel blijkt een toevoeging aan de algemene reserve van € 3,9 miljoen.

c. Resultaten screening reserves/voorzieningen en restantkredieten

De resultaten van de screening van reserves/voorzieningen zijn in een afzonderlijk voorstel aan de raad aangeboden. Bij deze screening reserves bleek een vrijval mogelijk van € 5,5 miljoen. Bij de Kadernota 2008 was hiervan al een bedrag ingezet van € 5 miljoen zodat € 500.000 resteert ten gunste van de algemene reserve.

Ook de screening van restantkredieten is inmiddels afgerond. De toelichting en besluitvorming hierover is opgenomen in het raadsvoorstel over het Jaarverslag 2007. Hieruit blijkt een vrijval in de investeringreserve van € 2,1 miljoen en een vrijval in het onrendabel investeringsvolume van € 600.00. De totale vrijval bij de screening van € 2,7 miljoen wordt toegevoegd aan de investeringsruimte.

d. De risicopositie

Voor de beoordeling van de specifieke risico's is gekeken naar het meest recente risicoprofiel van de Gemeente Breda. Het risicoprofiel zoals weergegeven in de pre-kadernotabrief bedroeg € 6,14 miljoen. Ten opzichte van dat profiel is er sprake van een aantal nieuwe risico's en een risico dat is vervallen.

- Stedelijk Kompas: vanwege de onzekerheid over het beschikbaar komen van gelden via de AWBZ, de nog niet afgeronde discussie over het verdeelmodel en een aantal p.m. posten in verband met de geïntensiveerde aanpak wordt een p.m. bedrag als risico opgenomen;
- Stichting De Beyerd: het betreft hier twee risico's in de bedrijfsvoering;
- Het risico voor de uitvoeringsfase 2009-2012 van de OV-Terminal wordt als p.m. post opgenomen;
- Het onderzoek naar bovenmatige stijging van bouwkosten geeft geen aanleiding om het risico te handhaven in de risicopositie.

De nieuwe situatie is nu als volgt:

TABEL 3: ACTUELE RISICOPOSITIE

(BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)		
Schadeclaim sport	1,4	Incidenteel
Composteerbedrijf Teteringen	1,3	Incidenteel
Uitwerking CAO Brandweer	1,0	Incidenteel
Baatbelasting	1,0	Incidenteel
Integratieheffing omzetbelasting (sport)	0,9	Incidenteel
Multifunctionele accommodaties Teteringen	0,6	Incidenteel
De Beyerd	0,4	Incidenteel
Stedelijk Kompas	p.m.	Incidenteel
Risicoprofiel terminal	p.m.	Incidenteel
Totaal	6,6 + p.m.	

De totale risicopositie wordt afgedekt door de algemene reserve, althans voor zover voor risico's geen andere financiële dekking beschikbaar is of gevonden kan worden. Het betreft hier te voorziene risico's. Voor onvoorziene risico's wordt in deze kadernota uitgegaan van de provinciale norm.

e. De algemene reserve

TABEL 4: ALGEMENE RESERVE (PRE-KADERNOTABRIEF)

(BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)	2009	2010	2011	2012
Totale algemene reserve per 31/12	49,1	48,9	44,0	44,0
Af: provinciale norm voor onvoorziene risico's	15,0	15,0	15,0	15,0
Buffer voor voorziene risico's en vrije ruimte*	34,1	33,9	29,0	29,0

*) De risicopositie zoals opgenomen in de pre-kadernotabrief bedroeg € 6,14 miljoen + p.m. zodat de 'netto vrije ruimte' in de algemene reserve voor 2009 uitkwam op € 28 miljoen.

In aanloop naar de kadernota worden twee toevoegingen gedaan aan de algemene reserve. Het betreft de toevoeging van het netto jaarrekeningresultaat (€ 3,9 miljoen) en het resultaat van de screening van reserves dat nog niet opgenomen was in het perspectief (€ 500.000). Het uitgangspunt voor de Kadernota 2009 is daarmee dat de buffer voor voorziene risico's en vrije ruimte € 38,5 miljoen bedraagt.

TABEL 5: ALGEMENE RESERVE (GEACTUALISEERD)

(BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)	2009
Totale algemene reserve	53,5
Af: provinciale norm voor onvoorziene risico's	15,0
Buffer voor voorziene risico's en vrije ruimte*	38,5

*) Zoals beschreven bedraagt de geactualiseerde risicopositie € 6,6 miljoen + p.m., de 'netto vrije ruimte' in de algemene reserve voor 2009 komt daarmee uit op € 31,9 miljoen.

f. De investeringsruimte 2009-2012

In de Begroting 2008 is voor € 56 miljoen aan investeringen geraamd. Na deze besluitvorming over de Begroting 2008 resteert voor deze coalitieperiode (2006-2010) een vrije investeringsruimte van € 1,9 miljoen. De screening van de restantkredieten leverde daarnaast een vrijval op van € 2,7 miljoen, zodat in totaal € 4,6 miljoen nog vrij in te vullen is.

Voor de jaren 2011 en 2012 is rekening gehouden met een jaarlijks vrij extra investeringsvolume van € 12,5 miljoen.

TABEL 6: VRIJE INVESTERINGSRUIMTE (GEACTUALISEERD)

(BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)	2009-2010
Stand pre-kadernotabrief	1,9
Resultaat screening restantkredieten	2,7
Beschikbaar voor Kadernota 2009	4,6

2.2.2 LOON- EN PRIJSONTWIKKELING 2009

In de ramingen is voor 2009 volgens de huidige systematiek en op basis van de thans beschikbare informatie een gewogen loon/prijsontwikkeling van 5,8% verwerkt. Dit percentage is, in overeenstemming met de afspraken in het coalitieakkoord, een gewogen gemiddelde van de loon- en prijsontwikkeling binnen de Gemeente Breda.

De prijsontwikkeling is daarbij geraamd op 2,2%. De totale raming voor de loonkostenontwikkeling bedraagt 8,6%, deze bestaat uit de raming van de loonkostenontwikkeling 2009 (4,1%) en de correctie op de loonkostenontwikkeling 2007 (1,9%) en 2008 (2,6%). Deze percentages zijn inclusief de effecten van het onderhandelingsakkoord CAO-gemeenten dat is gesloten op 23 januari jongstleden. In overeenstemming met bestaand beleid is de aanpassing van de OZB-tarieven voor 2009 eveneens op 5,8% geraamd. Dit percentage wordt ook gehanteerd als uitgangspunt voor het bepalen van de overige gemeentelijke tarieven. In het financieel meerjarenperspectief is al met deze berekeningen rekening gehouden.

2.2.3 ONTWIKKELING RENTE EN FINANCIERING

In de Begroting 2008 is uitgegaan van een gemiddeld rentepercentage van 4,5% voor de geldmarktrente en 4,75% voor de kapitaalmarktrente. De ramingen van deze percentages zijn gebaseerd op de marktontwikkelingen in de 2e helft 2007. De kredietcrisis heeft ervoor gezorgd dat de rentepercentages in de Verenigde Staten zijn verlaagd. In Europa zijn de eind 2007 verwachte renteverhogingen op de geldmarkt niet doorgevoerd, de herfinancieringrente staat sinds 13 juni 2007 nog steeds op 4%.

De verwachting is dat het einde van de kredietcrisis nog niet in zicht is en dat deze een drukkend effect blijft hebben op de renteniveaus op de geld- en kapitaalmarkt. Anderzijds leidt de stijging van de inflatie wereldwijd en met name in Europa en in het Oosten tot zorgen. De Europese Centrale Bank bevindt zich daarmee in een spagaat. Door de kredietcrisis en de daarmee samenhangende groeivertraging van de mondiale economie kan een inflatie gestuurde renteverhoging voorlopig niet worden doorgevoerd.

In 2009 moet rekening worden gehouden met een herfinanciering van € 20 miljoen aan reguliere aflossingen op leningen. In 2010 is dit bedrag € 29 miljoen. De te verwachten rente-effecten hiervan zijn niet van dien aard dat een wijziging van het huidige omslagrentepercentage noodzakelijk is. Voor 2009 kan het huidige percentage van 4,5% worden gehandhaafd.

2.2.4 FINANCIËLE BELEIDSUITGANGSPUNTEN

Bij het opstellen van de Kadernota 2009 zijn de volgende financiële beleidsuitgangspunten leidend geweest:

- Het mogelijk maken van de politieke wensen en ontwikkelingen en het oplossen van knelpunten;
- Het oplossen van knelpunten aangedragen door wijk- en dorpsraden en maatschappelijke organisaties;
- Optimaal gebruik maken van externe subsidiemogelijkheden;
- Verantwoord financieren tegen de achtergrond van een gezond meerjarenperspectief;
- Het resultaat van de screening van reserves/voorzieningen toevoegen aan de algemene reserve;
- Het resultaat van de screening van restantkredieten toevoegen aan het investeringsvolume.

BELEIDSMATIGE TOELICHTING

3.1 INLEIDING

Voor elk cluster van onderwerpen uit het coalitieakkoord is aan het begin van de volgende paragrafen kort aangegeven wat de stand van zaken is, wat de nieuwe ontwikkelingen zijn, wat de accenten voor het laatste deel van deze coalitieperiode zijn en waar de prioriteiten liggen. In onderstaand overzicht is aangegeven hoe en waar de punten uit het pre-kadernotadebat verwerkt zijn in de kadernota.

3

	ONDERWERP	PLAATS IN KADERNOTA
1	Maatschappelijke organisaties	Circa 60% van de verzoeken hebben in de kadernota een plaats gekregen, zie Bijlage 1.
2	Wijkontwikkeling	Wijkontwikkeling heeft als programma blijvend aandacht, zie bladzijde 19.
3	Criminaliteit	Naar verwachting blijft criminaliteit een belangrijke accent in het nieuw te ontwikkelen Programma Veiligheid, zie bladzijde 30.
4	Geluidsoverlast	Vanuit Milieubeheer is extra inzet voor optreden bij geluidsoverlast ten gevolge van horeca-activiteiten, zie bladzijde 31.
5	Dienstverlening	Dienstverlening heeft als programma voortdurend aandacht. In 2009 ligt het accent op de digitale en telefonische dienstverlening, zie bladzijde 32.
6	Evenementen	Er komt een nieuwe Evenementennota. Daarin wordt ingegaan op financiële aspecten bij evenementen. Er zijn extra middelen beschikbaar, zie bladzijde 27.
7	Grote Kerk	Met het bestuur van de Grote Kerk wordt overlegd of het mogelijk is de kerk voor iedereen gratis toegankelijk te maken; hiervoor is extra geld beschikbaar, zie bladzijde 27.
8	Nieuwe Mark	Er komt een onderzoek naar het doortrekken en verdiepen van de Nieuwe Mark, zie bladzijde 26.
9 / 10	Onderwijs-huisvesting	Er is onderzoek gestart naar een efficiëntere en snellere realisatie van verbouwplannen voor scholen. De uitkomst van dit onderzoek vormt de input voor het uiteindelijke bestedingsplan. Hiervoor zijn extra middelen beschikbaar, zie bladzijde 18.
11	Onderhoud buitenruimte	Er is extra aandacht voor zowel onderhoud van als investeringen in de openbare ruimte, zie bladzijde 29.
12	Bloembakken	Er is een budget voor bloembakken in het centrum, zie bladzijde 29.
13	Fietsvoorzieningen	In 2009 worden diverse zaken uit de nota gerealiseerd en wordt er extra ingezet op het aanleggen en verbeteren van fietsroutes, zie bladzijde 24.
14	Wortelopdruk	In 2009 is er bij de aanpak van wortelopdruk prioriteit voor de Haagse Beemden, zie bladzijde 41.
15	Bedrijventerreinen	Er is aandacht voor de balans tussen het creëren van nieuwe bedrijventerreinen en benutting van de bestaande voorraad, hiervoor zijn ook extra middelen, zie bladzijde 27.
16	Sportaccommodaties	Er zijn extra middelen voor kunstgrasvelden en investeringen in sportaccommodaties, zie bladzijde 17 / 18.
17	Volksgezondheid	Er zijn extra middelen voor de uitwerking van de speerpunten uit de nota 'Beter Breda 2008-2011', zie bladzijde 21.
18	Jeugdbeleid	Er zijn structurele en incidentele middelen beschikbaar voor CJG en EKD, zie de bladzijden 17 en 21.
19	Participatie	Er worden in de kadernota vier lijnen benoemd waarlangs participatie extra aandacht kan krijgen, hiervoor zijn ook middelen beschikbaar, zie bladzijde 14.
20	Cultuur	De Cultuurvisie die binnenkort aan de raad wordt aangeboden biedt het kader voor het toekomstige Bredase cultuurbeleid. Voor de uitvoering hiervan zijn middelen beschikbaar, zie bladzijde 20.
21	Dorps-, wijk- en buurtaccommodaties	Er zijn middelen beschikbaar om besturen extra te ondersteunen bij het binnenonderhoud en andere (exploitatie)knelpunten tengevolge van intensief gebruik van accommodaties, zie bladzijde 30.
22	Opbouwwerker Brabantpark	Er zijn middelen beschikbaar voor een opbouwwerker die bewoners activeert, de vorming van netwerken stimuleert, bewonersnetwerken verbindt en signalen doorleedt, zie bladzijde 15.
23	Speelvelden	Binnen het investeringsbudget voor de openbare ruimte is een bedrag beschikbaar voor het onderhouden van speelveldjes, zie bladzijde 29.
24	Kinderboerderij	Voor de problematiek van de verschillende kinderboerderijen zijn middelen beschikbaar, zie bladzijde 30.
25	Buurtmeester Tuinzigt/Westerpark	Bij Kadernota 2008 is voor de jaren 2008-2010 al een bedrag van € 75.000 beschikbaar gesteld voor een buurtmeester.
26	Groenprojecten	Er zijn extra middelen beschikbaar om de ontwikkeling van ecologische verbindingzones te stimuleren, zie bladzijde 26.
27	Luchtkwaliteit	Ter verbetering van de luchtkwaliteit wordt ingezet op meer innovatieve maatregelen. Hiervoor zijn middelen beschikbaar, zie bladzijde 26.
28	Vogelwerkgroep	Er worden middelen ter beschikking gesteld, zie bladzijde 40.
29	Woningbouw	De Taskforce woningbouw richt zich op de planrealisering van 30% bereikbare woningen, de versnelling van bouwprojecten en worden toekomstige ontwikkellocaties in kaart gebracht, zie bladzijde 19.
30	Erfgoed	Er zijn middelen beschikbaar voor erfgoed, daarmee worden twee zaken beoogd: het inlopen van achterstanden en invulling geven aan het begrip culturele planologie, zie bladzijde 26.

3.2 ZORG, WELZIJN EN WONEN

Hoofdpijnen bestuursperiode

De hoofdpijnen voor dit beleidsterrein liggen voor een belangrijk deel bij het kunnen meedoen aan de Bredase samenleving en het leiden van een zelfstandig bestaan in een prettige leefomgeving. De basis voor een zelfstandig bestaan wordt al in de jeugd gelegd. Daarom zijn goed onderwijs, een adequaat jeugdbeleid en, waar nodig, hulp in de opvoeding van groot belang. De op te richten Centra voor Jeugd en Gezin vormen hierin een belangrijke schakel. De ontwikkeling van de breedtesport en het dicht bij de mensen brengen van cultuur en het bevorderen van de actieve participatie van de inwoners van Breda zijn daarbij ook wezenlijk. Dat geldt ook voor de bestrijding van laaggeletterdheid. Het armoedebeleid wordt ingezet voor hen die financiële ondersteuning nodig hebben. De wijkontwikkeling is een dynamisch proces waarin de fysieke, sociale en economische ontwikkeling samen gaan. Het Fonds Maatschappelijke Ontwikkeling richt zich op de ondersteuning van initiatieven die de sociale samenhang bevorderen.

Maatschappelijke visie

Er is een start gemaakt met de totstandkoming van de 'Maatschappelijke Visie 2020' voor Breda. In deze visie komt te staan hoe de gemeente zichzelf op sociaal gebied ziet en wat er voor de toekomst wenselijk is. De visie zal richtinggevend zijn voor keuzes en concrete doelen die in afzonderlijke beleids- en uitvoeringsplannen zullen worden uitgewerkt. De visie zal tevens dienen als beleidskader voor de Wmo (Wet maatschappelijke ondersteuning). De maatschappelijke visie zal in nauwe samenhang met de visie op de Openbare Ruimte tot stand komen; daarbij zal onder andere gebruik worden gemaakt van de methodiek van stadsgesprekken. De maatschappelijke visie zal voorjaar 2009 ter besluitvorming aan de gemeenteraad worden aangeboden.

Armoedebeleid

Door het huidige kabinet wordt flink ingezet op bestrijding van armoede. Hiervoor zijn de komende jaren extra structurele middelen beschikbaar. Deze zullen worden ingezet om het Bredase armoedebeleid te financieren. Zo is de inkomensgrens voor de armoede/minimaregelingen in Breda naar 110% van de bijstandsnorm opgetrokken. Dit dient nu nog te gebeuren voor de regeling duurzame gebruiksgoederen en de regeling schoolkosten.

Het optrekken van de inkomensgrens voor alle armoede/minimaregelingen draagt bij aan het bestrijden van armoede, het meedoen in de maatschappij en het voorkomen van achterstand van de groep burgers met een minimuminkomen in Breda. De armoede/minimaregelingen zijn voor een grotere doelgroep beschikbaar. Het hanteren van één inkomensgrens voor alle regelingen bevordert de eenduidigheid in de communicatie. Tevens bevordert het de toegankelijkheid naar burgers en intermediairs en maakt het mogelijk bestanden te koppelen, waardoor het bereik en gebruik van de minimaregelingen vergroot.

Hoewel het Rijk voor 2008 en volgende jaren gefaseerd extra middelen ter beschikking stelt, is dit nog onvoldoende om de forse vermindering van de rijksbijdrage van 2003 volledig te compenseren. Voor de financiering van het armoedebeleid is daarom structureel € 600.000 beschikbaar, waarbij in 2008 en 2009 nog een incidentele onttrekking uit de huidige armoedereserve moet plaatsvinden. Hierbij is rekening gehouden met de olopende rijksbijdrage, zodat in 2010 het Bredase armoedebeleid structureel wordt gefinancierd.

Participatie-agenda

Het Rijk heeft de gemeenten uitgedaagd, vanuit het programma 'Iedereen doet mee', om 200.000 mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt aan het werk te helpen. Hiermee moet in 2016 80% van de beroepsbevolking werk hebben. Mensen kunnen ook op andere manieren meedoen. Mantelzorgers en vrijwilligers dragen evenzeer bij aan de sociale samenhang. Bovendien levert dit, voor veel mensen waarvan de participatiegraad op dit moment laag is, een belangrijke eerste stap op weg naar een traject naar uiteindelijk betaald werk. Door de instelling van een participatiefonds wil het kabinet gemeenten de kans bieden om een integrale aanpak op te stellen rondom inburgering, re-integratie en volwasseneneducatie. Op die manier kunnen gemeenten hun participatietrajecten, die nu veelal nog los van elkaar plaatsvinden, beter aan elkaar verbinden.

Het gaat daarbij niet alleen om de cliënten vanuit de Wet werk en bijstand (WWB), de Wet sociale werkvoorziening (WSW) en de Wet Inburgering (Wi), maar zeker ook om burgers die afhankelijk zijn van een uitkering van het UWV, zich melden als werkzoekende bij het CWI (Centrum voor Werk en Inkomen), wachten op plaatsing in de sociale werkvoorziening, maar ook degenen die zonder uitkering thuis zitten en mogelijk (weer) aan de slag gaan in een betaalde baan.

Een voorbeeld waarlangs deze extra aandacht vorm kan krijgen is de startervoorziening (een geslaagde start als zelfstandige genereert binnen twee jaar werk voor ruim twee mensen en is derhalve een waardevolle bijdrage aan de lokale economie). Andere voorbeelden zijn de wachtlijst Sociale Werkvoorziening (extra inspanningen zijn nodig om Bredanaars die wachten op een plaats in de sociale werkvoorziening gedurende hun wachttijd te activeren) en het aan het werk krijgen van meer niet-uitkeringsgerechtigden (te starten met het in beeld brengen van de doelgroep en deze actief te benaderen).

Voor het bevorderen van participatie is € 700.000 beschikbaar. In aanloop naar de Begroting 2009 wordt onderzocht of aanvullend nog middelen uit de reserve armoedebestrijding hiervoor kunnen worden ingezet.

Laaggeletterdheid

Voor de bestrijding van laaggeletterdheid is € 300.000 extra beschikbaar om via een nog bredere aanpak de ambities waar te maken. Zo wordt door middel van informatiebijeenkomsten op stads- en wijkniveau laaggeletterdheid bespreekbaar gemaakt. De toeliders en intermediairs worden in de gelegenheid gesteld om een training 'Herkennen en doorverwijzen' te volgen en het ROC krijgt opdracht om een (regionaal) team van minimaal zes ambassadeurs op te leiden en te begeleiden.

Daarnaast wordt de leesbevordering bereikt door betere samenwerkingsafspraken tussen bibliotheek en ROC als uitvoerder van volwasseneneducatie en door inrichting van het Makkelijk Lezen Plein bij de bibliotheek.

Opbouwwerker Brabantpark

Brabantpark wordt in de 'Structuurvisie Breda 2020' benoemd als consolidatiegebied. Niettemin staan er omvangrijke inbreidingsplannen op stapel en ondergaat de Driesprong in het kader van de wijkontwikkeling een grote verandering. De inzet van de gemeente is gericht op het benutten van kansen en aanpakken van knelpunten in de wijk. Het voorstel is een extra opbouwwerker in te zetten die bewoners activeert, de vorming van netwerken stimuleert, bewonersnetwerken verbindt en signalen doorleidt naar de professionele partners.

Hiervoor is zowel in 2009 als in 2010 € 75.000 beschikbaar.

Verbeteren leefbaarheid in wijken en dorpen

De provincie wil samen met de grotere gemeenten investeren in het verbeteren van de leefbaarheid van wijken. Ze kijkt daarbij naar innovatieve en overdraagbare vormen van bewonersparticipatie. De Gemeente Breda heeft het model van 'waardierend vernieuwen' aangegrepen om op interactieve wijze te komen tot een aantal geactualiseerde visies en sociale programma's voor bepaalde wijken (o.a. Hoge Vucht, Doornbos en Linie).

Interventie-instrumenten waarbij bewoners en wijkorganisaties zelf worden gemobiliseerd zijn bijvoorbeeld:

- wijktafels (een initiatief van corporaties, bewonersorganisaties en de gemeente): regelmatig te houden bijeenkomsten waarbij de vordering van de wijkontwikkeling wordt bijgehouden;
- 'Hart voor je buurt' en andere methodieken waarbij samen met corporaties op basis van bewonersinitiatieven wordt ingegrepen;
- buurtmakelaars: procesbegeleiding bij intensieve samenwerkingsprojecten zoals multifunctionele accommodaties (MFA's), de totstandkoming van een wijkvisie en -aanpak;
- 'Citizen-owned'-methodieken: bewoners zijn zelf aan zet bij hun emancipatie, zoals Ketting en Kracht (emancipatieprojecten), Samen aan de Slag, Lusten en Lasten en Heuvel aan Zet.

De provinciale subsidie kan worden gebruikt voor procesmanagement, buurtcoaches en activerende projecten zoals Lusten en Lasten. Dit project vraagt co-financiering, waarvoor € 150.000 beschikbaar is.

De provincie heeft in het kader van 'Vertrouwen in Brabant' ook middelen uitgetrokken om dorpen te ondersteunen bij het opstellen van een dorpsontwikkelingsplan. Doelstelling is om met optimale inspraak van bewoners voorzieningen te realiseren die een garantie bieden voor de leefbaarheid en het aantrekkelijke woonklimaat van het dorp. De dorpsraden en de vrijwillige besturen van de huidige accommodaties worden gefaciliteerd om hun bijdrage te leveren. Dit project vraagt ook om co-financiering, hiervoor is eveneens € 150.000 beschikbaar.

Geschied Wonen voor Iedereen (GWI)

Met de ondertekening van het 'Manifest GWI' van de gemeente en 26 maatschappelijke partners is de lijn voor de komende jaren uitgezet.

In 2008 is begonnen met het planmatig implementeren van GWI in de wijken. Voor 2009 staan de wijken Centrum, Ginneken/Blauwe Kei/Overakker/Ijpelaar, Boeimeer/Ruitersbos en Haagse Beemden-Zuidoost op het programma. In de Kadernota 2008 is bepaald dat de jaarlijkse proceskosten (€ 170.000) vanaf 2009 structureel worden ingepast.

Fonds Maatschappelijke Ontwikkeling

De verwachting is dat in 2009 tachtig aanvragen doorgeleid kunnen worden naar de externe, onafhankelijke Commissie FMO. Van deze aanvragen is de veronderstelling dat er vijftig in uitvoering kunnen worden genomen. Er komen vier beoordelingsronden en het totale budget is € 2,5 miljoen.

Ook in 2009 krijgen de initiatiefnemers ondersteuning bij hun aanvraag te komen en worden lopende projecten bezocht om goed zicht te blijven houden op de uitvoering. In samenwerking met de Universiteit van Tilburg wordt een aantal afgeronde projecten geëvalueerd.

Daarnaast zet het college sterk in op de benadering van 'ondernemend' Breda om met hen mee te denken over de mogelijkheden die het FMO biedt.

Maatschappelijke opvang

Het Stedelijk Kompas is een intensivering van de aanpak in de maatschappelijke opvang, verslavingszorg en de Openbare Geestelijke Gezondheidszorg (OGGz). In februari 2008 heeft de gemeenteraad het Stedelijk Kompas vastgesteld. Inmiddels werkt de gemeente in samenwerking met de B5 en de provincie ook aan een voorstel over deelname van de provincie aan de Stedelijke Kompassen. De provincie heeft hierin een verantwoordelijkheid voor jongeren en vooral de zwerfjongeren.

Stedelijke Kompassen vormen voor de provincie de mogelijkheid een bijdrage te leveren aan de verbetering van de leefbaarheid in de provincie. De Gemeente Breda vraagt de provincie bij te dragen aan de trajectplannen voor jongeren zoals die ontwikkeld worden in het kader van het Stedelijk Kompas. Om die reden heeft zij in het kader van het bestuursakkoord 'Brabantstad' een subsidie van € 1 miljoen hiervoor aangevraagd. Het betreft een subsidie in de zogeheten tweede tranche van de pijler Perspectiefrijk Brabant.

De realisatie van het Stedelijk Kompas is verder afhankelijk van het beschikbaar komen van gelden via de AWBZ. Een risico is de nog steeds niet definitief afgeronde discussie over de verdeelsleutel. Voor de gemeente Breda kan een aanpassing van de verdeelsleutel nadelig uitvallen. In het Stedelijk Kompas is een aantal p.m. posten opgenomen die voortvloeien uit de geïntensiverde aanpak. Om hoeveel extra middelen dit gaat zal begin 2009 inzichtelijk worden. In verband met deze factoren (AWBZ, verdeelsleutel, p.m. posten Stedelijk Kompas) is een p.m. bedrag opgenomen in de risicopositie.

Pilot 't IJ

Voor het multifunctioneel dienstencentrum 't IJ is per 1 april 2008 op basis van een pilot een pakket maatregelen ingevoerd. Hierin zit onder andere de alcoholgebruiksruimte, het verruimen van de openingstijden en de verbreding van het straatteam. Momenteel worden er evaluatie-indicatoren opgesteld. Deze worden ter goedkeuring aan gemeente en politie voorgelegd. Op basis hiervan wordt de pilot in de tweede helft van 2008 geëvalueerd.

Jeugd

Centrum Jeugd en Gezin

Recent zijn de plannen gepresenteerd om te komen tot de oprichting van Centra voor Jeugd en Gezin (CJG) in de stad. Ouders, kinderen en jongeren tot 23 jaar en professionals en vrijwilligers die met jeugdigen werken, kunnen vanaf 2011 met vragen over opvoeden en opgroeien terecht bij het centrum. Breda zet ambitieus in om te voldoen aan deze wettelijke taak; nog voor het eind van 2008 zal het eerste CJG worden geopend.

Het is mogelijk om hier binnen te lopen, maar ook telefonisch vragen te stellen of informatie op te vragen via internet. Om de hulp en zorg voor ouders, kinderen en jongeren binnen het CJG goed op elkaar af te stemmen, werken verschillende instanties met elkaar samen.

Drie inlooppunten van het CJG voor kinderen tot twaalf jaar komen met het consultatiebureau onder één dak in nieuw te bouwen Brede Scholen in de wijken Haagse Beemden (2009), Hoge Vucht (2010) en het gebied Zuidwest (2011). Voor de groep jongeren tot 23 jaar wordt gedacht aan één stedelijk inlooppunt. Bij de nadere invulling daarvan wil de gemeente jongeren zelf betrekken.

Doordat het nog even duurt voordat de nieuwe Brede School klaar is, start de huisvesting van het eerste inlooppunt in 2008 in Verzorgingshuis Raffy, in combinatie met het daar aanwezige consultatiebureau. Voor Bavel, Teteringen, Prinsenbeek, Centrum en Groot IJpelaar gaat de gemeente in een latere fase onderzoeken of en waar inlooppunten van het CJG komen. Om deze ambitie waar te kunnen maken is € 1,5 miljoen en structureel € 800.000 beschikbaar. De gemeenteraad ontvangt eind 2008 het definitieve uitvoeringsplan Centrum Jeugd en Gezin.

Schoolmaatschappelijk werk en voortijdig schoolverlaten

Schoolmaatschappelijk werk in het voortgezet onderwijs werd aanvankelijk grotendeels gefinancierd uit provinciale middelen. Met de invoering van de Wet op de jeugdzorg is de verplichting om schoolmaatschappelijk werk en zorgadviesteams te organiseren bij de gemeente komen te liggen. Gemeente en provincie hebben een convenant afgesloten voor invoering van de wijzigingen. Hierin is vastgelegd dat schoolmaatschappelijk werk in 2008 en verder bekostigd wordt door de onderwijsinstellingen en gemeente samen. De middelen uit het Grotestedenbeleid (GSB) zijn daarvoor niet voldoende. Daarom is voor het versterken van de zorgadviesteams in het voortgezet onderwijs € 280.000 beschikbaar.

Schoolmaatschappelijk werk in het middelbaar beroepsonderwijs moet leiden tot betere samenwerking tussen zorginstellingen en ROC. In het 'convenant voortijdig schoolverlaten' 2008-2011 met het Rijk zijn afspraken gemaakt over de opzet van zorg(team)s en schoolmaatschappelijk werk. In het kader van B5 'Brabantstad' is hiervoor een projectaanvraag ingediend. Om de co-financiering met de provincie mogelijk te maken is er € 184.000 beschikbaar.

Sport

Kunstgrasvelden

In de nota 'Kunstgrasvelden voor voetbal en hockey in Breda' staat dat de gemeente het initiatief neemt voor de aanleg en bekostiging van nieuwe kunstgrasvelden. Aanleg van kunstgrasvelden kan noodzakelijk zijn om te voorzien in een voldoende veldcapaciteit, maar kan ook plaatsvinden vanuit het belang van sociale cohesie. In die laatstgenoemde situatie wordt van betrokken partners een bijdrage verwacht in de aanlegkosten van een kunstgrasveld.

De nota 'Kunstgrasvelden' gaat uit van een capaciteitsberekenningsmethode waarin ook rekening wordt gehouden met trainingscapaciteiten op voetbalcomplexen. Daaruit volgt het voorstel om zes nieuwe kunstgrasvelden aan te leggen. In verband met intensiever gebruik horen daar drie in plaats van twee kleedlokalen bij. Op enkele complexen moeten dus extra kleedlokalen worden gerealiseerd.

Het college heeft eind 2006, vooruitlopend op de nieuwe nota, al een bedrag van € 1 miljoen uit het eenmalig investeringsvolume 2006-2010 gereserveerd voor de aanleg van twee velden. Voorts is in de Kadernota 2008 besloten aanvullend € 700.000 beschikbaar te stellen. Hiermee zijn twee kunstgrashockeyvelden, twee kunstgrasvoetbalvelden en één kleedlokaal te realiseren. Voor de aanleg van de overige drie velden en vier kleedlokalen is aanvullend een investeringsbedrag van € 1,7 miljoen beschikbaar.

Sportaccommodaties

Vanuit verschillende sportverenigingen zijn er wensen en verzoeken bekend voor aanpassing en verbetering van de accommodatie. Er is een investeringsbedrag van € 2 miljoen beschikbaar gesteld voor uitbreiding en aanpassing van sportaccommodaties. Dit zal worden besteed aan de volgende zaken:

De Heikant, Prinsenbeek

Op sportcomplex De Heikant in Prinsenbeek zijn drie verenigingen gehuisvest. Deze hebben in 2007 aandacht gevraagd voor toenemende capaciteitsproblemen op het sportcomplex. Een doorkijk naar 2020 wijst uit dat uitbreiding van voorzieningen noodzakelijk is om de verenigingen in staat te stellen te voldoen aan de sportbehoeften.

Legionellapreventie sport-/welzijnsaccommodaties

Technische aanpassingen aan de waterleidinginstallaties in diverse accommodaties zijn noodzakelijk om deze installaties te laten voldoen aan de wettelijke eisen.

Functionele aanpassingen sportaccommodaties

Relatief kleine investeringen kunnen voor verenigingen en vrijwilligers binnen die verenigingen een enorme meerwaarde opleveren.

Sportcentrum

In 2006 is een haalbaarheidsonderzoek voor de ontwikkeling van een nieuw gemeentelijk Sportcentrum gepresenteerd. Vervolgens heeft een werkgroep met raadsleden begin 2007 een onderzoek gedaan naar de mogelijkheden van Publiek Private Samenwerking (PPS) bij de realisering van een nieuw sportcentrum. Onlangs heeft het college de projectdefinitie Claudius Prinsenlaan en het projectvoorstel voor onderzoek naar de gezamenlijke ontwikkeling van een nieuw gemeentelijk sportcentrum en nieuwbouw voor het ROC vastgesteld. In 2008 wordt onderzoek gedaan naar haalbaarheid van de samenwerking met het ROC. In 2009 wordt, als de samenwerking haalbaar blijkt, een samenwerkingsovereenkomst opgesteld en wordt een voorlopig en definitief ontwerp gemaakt. De voorbereidingskosten in 2009 zullen worden voorgefinancierd.

Combinatiefuncties

School, sport en cultuur kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan sociale samenhang. Een consistent en breed aanbod biedt een rijke leeromgeving waarin kinderen en jongeren de kans krijgen om hun talenten optimaal te ontplooiën, sociale vaardigheden op te doen en plezier te hebben. De samenwerking tussen onderwijs, sport en cultuur krijgt bij uitstek vorm en inhoud met de realisering van combinatiefuncties. Om die reden heeft het college de 'Verklaring deelname Impuls Brede Scholen, sport en cultuur' ondertekend. Het Rijk vereist dat gemeenten vanaf 2009 60% co-financieren. Om de functie inhoud te geven is er per fte € 10.000 activiteitengeld nodig. Er is € 430.000 beschikbaar voor de combinatiefuncties (12,4 fte) en € 124.000 als activiteitenbudget.

Exploitatie Jeugdland

Door sterk stijgende exploitatielasten (energie, onderhoud en dergelijke) is voor 2009 een bedrag van € 30.000 beschikbaar bovenop de bestaande gemeentelijke bijdrage.

Sportevenementen

Er is € 75.000 beschikbaar voor spraakmakende sportinitiatieven die niet op een andere wijze subsidie ontvangen en die niet binnen de huidige subsidieregels vallen.

Onderwijshuisvesting

In het Meerjarenplan Onderwijshuisvesting 2007-2016 is naast de bestaande zorgplicht voor onderwijshuisvesting, expliciet aandacht voor maatregelen op basis van onderwijskundige vernieuwingen. Hierbij kunnen schoolbesturen niet alleen lokalen, maar ook nevenruimten realiseren zoals werkplekken voor docenten. Kinderen kunnen in nieuwe multifunctionele accommodaties en Brede Scholen van 7.00 tot 19.00 uur hun dag doorbrengen.

Om te komen tot een efficiëntere en snellere realisatie van verbouwplannen van scholen, is er

een onderzoek gestart naar dit proces. De uitkomst van dit onderzoek vormt de input voor het uiteindelijke bestedingsplan. Er is een extra investeringsbedrag van € 2 miljoen beschikbaar. Dit bedrag is beschikbaar voor duurzaamheidsmaatregelen (€ 1.550.000), zoals een facelift van gedateerde gebouwen en voor het integreren van de gymzaal van de Brede School Vlierenbroek met de twee bestaande schoolgebouwen (€ 450.000).

Wonen

Wonen boven winkels

Wonen boven winkels draagt bij aan kwaliteitsverbetering en leefbaarheidbevordering in de binnenstad. Het draagt ook op een belangrijke wijze bij aan de toevoeging van een nieuw woonmilieu in het centrum.

Uit het onderzoeksrapport blijkt dat er van de 140 panden 100 in meer of mindere mate geschikt zijn voor Wonen boven winkels. Voor het vervolg op het project Kwaliteit Gebouwen Binnenstad (KGB) is € 1 miljoen beschikbaar. Hiermee kunnen naar schatting twintig tot vijftig panden worden aangepakt. Daarbij wordt uitgegaan van een gefaseerde uitvoering en eenzelfde subsidiemethodiek, zoals die zich binnen het project KGB bewezen heeft.

Taskforce Woningbouw Breda

Eind 2007 is gestart met de Taskforce Woningbouw. Deze signaleert knelpunten in het bouwproces, geeft daar waar nodig extra sturing om continuïteit te waarborgen en ziet er op toe dat de samenwerking goed verloopt. De gemeente werkt in de taskforce samen met de corporaties, bewoners, makelaars, bouwers en ontwikkelaars.

Belangrijke onderdelen van de taskforce vormen de planrealisering van 30% bereikbare woningen en de versnelling van reeds geplande en ingezette bouwprojecten. In beginsel richt de taskforce zich op de locaties binnen het strategisch planningskader van de 'Structuurvisie Breda 2020'. Daarnaast worden ook toekomstige ontwikkellocaties voor het woningbouwprogramma in kaart gebracht.

Wijkontwikkeling

Het Programma Wijkontwikkeling is in beweging. Het programma ontwikkelt zich langs drie lijnen: samenwerking met externe partners, communicatie met bewoners en een gebiedsgerichte aanpak.

Voor wat betreft de samenwerking zijn in de huidige overeenkomst met de corporaties voor Hoge Vucht/Doornbos en Linie concrete afspraken gemaakt voor de periode tot en met 2009. De gesprekken over de samenwerking in de periode 2010 tot en met 2014 zijn gestart. Ook de betrokkenheid van bewoners en bewonersorganisaties hierbij is van belang.

De Driesprong bevindt zich in de fase van een structuurvisie. De herontwikkeling zal in de komende jaren fysiek zichtbaar worden. Momenteel geldt als uitgangspunt kostenneutraliteit. Een discussie hierover is afhankelijk van de fasering en de uitvoering. Vooral de omvang van de opgave waarvoor de Driesprong in die uitvoering staat, is hiervoor essentieel.

In de tweede plaats vindt binnen het programma een ontwikkeling plaats in het (nog) beter en meer interactief communiceren met de bewoners. Zoals met behulp van de wijktafels. Maar ook op andere, vaak creatieve wijze blijft het gesprek met de bewoners actief. Er wordt veel aandacht besteed aan de kwaliteit van het proces: een attitude van luisteren en de dialoog op gang brengen.

In de derde plaats ontwikkelt het programma zich door de doelen van wijkontwikkeling gebiedsgericht te vertalen; ingrepen en activiteiten worden per wijk onderzocht en 'smart' omschreven, aansluitend aan de dynamiek en actuele problematiek van de wijk.

Bij de Kadernota 2008 heeft de raad een motie aangenomen over de inzet van de eventuele afkoopsom van de eventuele gaswinstuitkering. In de gemeentelijke begroting van 2008 is vastgesteld dat deze afkoopsom bij voorrang wordt ingezet voor het Programma Wijkontwikkeling. In afwachting van de uitkomst van de onderhandelingen met Essent, worden voor de jaarschijf 2009 bij wijze van voorfinanciering de volgende bestedingen voorgesteld:

- € 4,2 miljoen voor aanbrengen van verbeteringen in de openbare ruimte (jaarschijf 2009 Masterplan Openbare Ruimte): o.a. fietsroutes, meerdere groenstempels en herinrichten groenstroken;

- € 250.000 voor plan- en proceskosten voor activiteiten en projecten voortvloeiend uit de structuurvisies Driesprong en Doornbos en Linie;
- € 200.000 voor de financiering van het programmamanagement Wijkontwikkeling;
- p.m. bijdrage voor de sloop van het transformatorhuis op de locatie van de Brede School Geeren-Noord.

Cultuur

Cultuurvisie

Het Bredase Cultuurdebat heeft geresulteerd in de concept 'Cultuurvisie 2008-2020'. Deze biedt het kader voor het toekomstige Bredase cultuurbeleid. Naast versterking en verbreding van het fundament is er extra aandacht voor erfgoed en beeldcultuur met het accent op grafische vormgeving, fotografie en film.

Om de ambities uit de cultuurvisie waar te kunnen maken is voor cultuur een impuls van € 1 miljoen en structureel € 350.000 beschikbaar. De middelen worden voor een deel ingezet als co-financiering voor Investeren in Brabant.

Om de beeldcultuur in Breda een impuls te geven, inhoudelijk te verdiepen en bij een breder publiek onder de aandacht te brengen worden drie festivals ingezet. Het gaat hier nadrukkelijk om publieksfestivals met een uitstraling op regionaal, landelijk en zelfs internationaal niveau. Het betreft Breda Photo, het Graphic Design festival en een nationaal filmfestival.

In 2009 moet sprake zijn van een bundeling van krachten van de diverse spelers binnen de keten die beeldcultuur in Breda kenmerkt. Gedacht wordt aan een Centrum voor Beeldcultuur op een centrale en publiekstoegankelijke locatie in de binnenstad, dat een meerjarig publieksprogramma ontwikkelt op de diverse facetten van beeldcultuur.

Een clustering van AV-ondernemers vindt plaats op de Triple O Campus. Ter ondersteuning en stimulering van de huisvesting van een breed veld van startende en reeds bestaande AV-ondernemers is een eenmalige onrendabele top afgedekt.

Podium Bloos, dat in het leven is geroepen om het productieklimaat in Breda een impuls te geven, dient zodanig te worden aangepast en ondersteund dat ook de diverse podiumkunstorganisaties kunnen worden gefaciliteerd.

De extra gelden zijn tevens bestemd voor de professionalisering van het culturele veld, het continueren van de in 2007 en 2008 tot stand gekomen dialoog, de cultuurprijzen en het stimuleren en ondersteunen van het amateurkunstveld. Daarnaast is voor het behouden van de culturele dynamiek die door ACCU is ontstaan, het fonds presentatie verhoogd en als stimulators van de lokale productiekracht en de ontwikkeling van talent het productiefonds verhoogd.

Afloop ACCU-gelden

Sinds 2001 is er het Actieplan Cultuurbereik, een gezamenlijke aanpak van Rijk en provinciale en gemeentelijke overheid om nieuw en ander publiek bij cultuur te betrekken. Voor de financiering van ACCU zoals het sindsdien in Breda heet, geldt het matchingsprincipe. Het Rijk stelt middelen op basis van een bedrag per inwoner beschikbaar die door de gemeenten moeten worden gematcht. Voor Breda is dit gebeurd met incidenteel geld. Voor het tijdvak 2009-2012 introduceert het Ministerie van OC&W het Fonds Cultuurparticipatie, als vervanging van het Actieplan Cultuurbereik. Meer nog dan ACCU legt dit fonds accenten bij amateurkunst, cultuureducatie en volkscultuur maar ook hier met als doel meer en ander publiek bij cultuur te betrekken. Voor voortzetting van een belangrijk deel van het bestaande beleid en de matching van de beschikbare rijksmiddelen is extra geld noodzakelijk. Als tegemoetkoming is € 100.000,- beschikbaar.

Brabantstad Culturele Hoofdstad 2018

Voor de ontwikkeling van de plannen voor Brabantstad Culturele Hoofdstad 2018 is tot de nominatie in 2011 van de provincie en de vijf steden een substantiële bijdrage gevraagd (Convenant Culturele Hoofdstad 2018). In 2007 en 2008 was die bijdrage nog bescheiden en uit incidentele projectgelden bekostigd. Er is € 100.000 beschikbaar voor de opstelling van het bidboek Brabantstad Culturele Hoofdstad 2018.

Volksgezondheid

Uitvoering nota 'Beter Breda 2008-2011'

In februari 2008 is de nota 'Beter Breda 2008-2011' door de raad vastgesteld. Deze benoemt speerpunten als preventie van roken, overgewicht, schadelijk alcoholgebruik, diabetes, depressie, psychosociale problematiek en seksueel overdraagbare aandoeningen (soa's). Deze zijn nader uitgewerkt in het uitvoeringsprogramma 2008-2009. Eind 2009 vindt een tussentijdse evaluatie plaats en volgt een voorstel voor het uitvoeringsplan 2010-2011. Er is € 500.000 beschikbaar voor de uitvoering van het beleid in 2009-2010.

Onderdeel van de nota zijn de kleinschalige gezondheidsinitiatieven. In de Kadernota 2008 is al geregeld dat hiervoor in 2009 een bedrag van € 30.000 beschikbaar is.

Elektronisch Kind Dossier

Het Elektronisch Kind Dossier (EKD) is een systeem waarbij informatie over een kind en de gezinssituatie elektronisch 24 uur per dag beschikbaar is, vanaf het moment dat een kind bij het consultatiebureau binnenkomt totdat het negentien jaar is. Hiermee wordt voorkomen dat kinderen tussen wal en schip vallen. Het EKD moet per 1 januari 2009 zijn ingevoerd. De GGD en de drie Thuiszorgorganisaties die in West-Brabant actief zijn, gaan dit EKD gebruiken. GGD West-Brabant heeft de verantwoordelijkheid gekregen voor de invoering van het EKD bij de vier organisaties.

Daarbij horen structurele (gebruiks-)kosten en in 2008 hoofdzakelijk investeringskosten.

Het Rijk stelt in de jaren 2007-2011 geld beschikbaar voor de invoering van het EKD. De kosten zijn echter beduidend hoger dan de rijksbijdrage. Daarom is er vanaf 2009 structureel € 200.000 beschikbaar om de gebruikskosten te dekken.

Het benodigde investeringsbedrag van € 500.000 is beschikbaar en wordt een jaar naar voren gehaald om in 2008 de kosten te dekken.

Gemeenschappelijke regelingen Volksgezondheid

De GGD stelt bij wijze van inhaalslag een indexering van 5,55% voor, omdat de loon- en prijsstijging in 2007 en 2008 veel hoger waren dan geraamd. De extra kosten voor de Gemeente Breda bedragen € 129.000. Het tekort aan geraamde middelen (€ 87.000) in de Begroting 2008 voor de GGD doet zich ook in 2009 voor. Er is € 216.000 beschikbaar voor de GGD.

Er is, net als in 2008, in 2009 een tekort van € 140.000 voor de Regionale Ambulance Voorziening (RAV). Dit bedrag is beschikbaar.

Samenvatting prioriteiten

In het onderstaande overzicht staan naast de in deze paragraaf beschreven onderwerpen ook verzoeken van maatschappelijke organisaties.

TABEL 7: PRIORITEITEN ZORG, WELZIJN EN WONEN

EXPLOITATIE (BEDRAGEN X € 1.000)	2009	2010	2011	2012
Armoedebeleid Structureel op 110%	600	600	600	600
Participatie Participatieagenda	700			
Participatie Laaggeletterdheid	300			
Welzijn Vluchtelingenwerk	100*			
Welzijn Opbouwwerker Brabantpark	75	75		
Welzijn Bevordering bewonersparticipatie	150			
Welzijn Verbeteren leefbaarheid dorpen	150			
Jeugd Centrum Jeugd en Gezin	800	800	800	800
Jeugd Centrum Jeugd en Gezin	1.500**			
Jeugd Schoolmaatschappelijk werk / zorgadviesteams	280			
Jeugd Voortijdig schoolverlaten / zorg school	184			
Sport Combinatiefuncties	554			
Sport Exploitatie Jeugdland	30			
Sport Nieuwe sportevenementen	75			
Sportcentrum	p.m***			
Wonen Wonen boven winkels	1.000			
Wijkontwikkeling Schijf 2009 (Masterplan openbare ruimte)	4.200***			
Wijkontwikkeling Activiteiten en projecten	250***			
Wijkontwikkeling Programmamanagement	200***			
Wijkontwikkeling Transformatorhuisje Essent	p.m.			
Cultuur Beeldcultuur stimuleren en borgen	350	350	350	350
Cultuur Beeldcultuur stimuleren en borgen	1.000			
Cultuur Afloop ACCU-gelden	100			
Cultuur Culturele hoofdstad	100			
Volksgezondheid Uitvoering nota Beter Breda	500			
Volksgezondheid Elektronisch Kinddossier	200	200	200	200
Volksgezondheid Elektronisch Kinddossier	500			
Volksgezondheid RAV	140			
Volksgezondheid GROGZ	216			
Maatsch. Org. Zomeractiviteiten jeugd Geeren-Noord	6****			
Maatsch. Org. Midzomerfeest Geeren-Noord	6****			
Maatsch. Org. Website KBO Noord	0,8****			
Maatsch. Org. Popmuziekproject buurthuis Geeren-Noord	7,5****			
Maatsch. Org. Theaterbezoek jongeren	15,4****			
Maatsch. Org. Vredesweek kinderen HB en Noord: uitwisseling	3****			
Maatsch. Org. Brabantparkfestival	5****			
Maatsch. Org. Danslessen jeugd Heuvel - specifieke doelgroep	4****			
Maatsch. Org. Vredesmonument Hoge Vucht	35****			
Maatsch. Org. Driesprong sociaal fysiek beheer, culturele activiteiten	35****			
Maatsch. Org. Sociaal-culturele activiteiten, workshops De Stille	15****			
Totaal exploitatie / beslag algemene middelen	8.104	2.025	1.950	1.950

INVESTERINGEN (BEDRAGEN X € 1.000)	2009	2010	2011	2012
Sport Kunstgrasvelden	1.700			
Sport Sportaccommodaties	2.000			
Onderwijshuisvesting Primair onderwijs	2.000			
Totaal investeringen	5.700	0	0	0

* Financieel-technische inpassing

** Wordt gedekt uit een eenmalige impuls uit reserve WWB/WMO

*** Voorfinanciering: legt geen beslag op algemene middelen

**** Wordt opgevangen binnen bestaande budgetten

3.3 ONTWIKKELING

Hoofdpijnen bestuursperiode

De ambitie om Breda te laten groeien naar een inwoneraantal van 185.000 bepaalt voor een belangrijk deel de hoofdpijnen op dit beleidsterrein. Uitbreidingslocaties zijn Teteringen en Bavel. Binnen de bestaande stad ligt de nadruk op het Stationskwartier en de ontwikkeling van het station zelf. Hierbij spelen milieu en mobiliteit een belangrijke rol. Zorgvuldig en duurzaam ruimtegebruik moeten mede voor een oplossing zorgen. Het provinciaal beleid voor het buitengebied vindt zijn uitwerking in de nota 'Groen en Rood'. In komende jaren wordt extra aandacht besteed aan groenontwikkeling in de vorm van borging van projecten.

Belangrijk is de ontwikkeling én revitalisering van bedrijventerreinen. In de laatste jaren van deze coalitieperiode worden plannen doorgezet die in ontwikkeling zijn. Daarbij is er extra aandacht voor goede communicatie met belanghebbenden.

Breda neemt zijn verantwoordelijkheid als centrumstad en vervult een actieve rol in de regio.

Ontwikkellocaties

Via Breda

Vanaf 2008 krijgen de eerste twee deelgebieden van de Spoorzone vorm. In het Stationskwartier en Drie Hoefijzers worden de eerste gebouwen zichtbaar. Ook vindt in 2009 de aanbesteding plaats van de OV-Terminal, waarmee dit project naar realisatie gaat. Vooruitlopend hierop wordt medio 2009 de ruwbouw van de nieuwe reizigerstunnel opgeleverd. Vanuit deze voortgang wordt ook verder gekeken naar de middenlange termijn voor Via Breda. De verkenning Havenkwartier zal duidelijk maken of ook hier al mogelijkheden ontstaan om Via Breda verder vorm te geven.

Verkenning Havenkwartier / Markoevers

In de Begroting 2007 en 2008 heeft de raad als doel gesteld een verkenning voor het Havenkwartier op te stellen voor de subsidietrajecten Rijk en provincie. Deze verkenning moet ertoe leiden dat de gemeenteraad zich in 2009 uiteindelijk kan uitspreken over het al dan niet starten van dit deelgebied van Via Breda. Inmiddels heeft het Rijk aangegeven € 2,8 miljoen beschikbaar te stellen voor het project. Ook de provincie is bereid € 10 miljoen te reserveren als onderdeel van BrabantStad. Op basis van de verkenning en inzet van de gemeente hierin kan de samenwerking met deze partners concreet worden gemaakt. Voor deze verkenning is € 250.000 beschikbaar.

Teteringen

In oktober 2007 zijn de benodigde bestemmingsplannen door de raad vastgesteld. Deze liggen nu ter goedkeuring bij Gedeputeerde Staten. Tegelijkertijd is veel werk verricht aan de inrichting van de Oosterhoutseweg. Het voorlopige ontwerp voor de weg en de tunnel, dat in januari 2008 is vrijgegeven voor consultatie, is positief ontvangen. Op korte termijn komt het definitief ontwerp, om eind 2008 de bijbehorende aanbesteding af te ronden (zie verder Mobiliteit - Oosterhoutseweg, verderop in deze paragraaf).

Daarnaast is begonnen met het bouwrijp maken van de Waterdonken. Een deel van de woningen is al in de verkoop en na de bouwvak start de bouw. Verder wordt een definitief ontwerp stedenbouwkundig plan voor de Bouverijen opgeleverd.

De ontwikkelaars van de Meulenspie zijn bezig hun plannen vorm te geven op basis van de stedenbouwkundige randvoorwaarden. De ontwikkeling van het Willem Alexanderplein zit nog in de onderzoeksfase. In samenwerking met de klankbordgroep moet dit uiteindelijk leiden tot een bestemmingsplan voor de Kom van Teteringen.

Voor de sociale integratie in Teteringen wordt (ook te gebruiken voor co-financiering) € 35.000 beschikbaar gesteld.

Breda-Oost

Eind 2005 heeft de raad het structuurplan 'Breda-Oost, Bavel, Beek en Berg' vastgesteld. Dit biedt de kaders voor de ruimtelijke en functionele ontwikkeling van het gebied tussen de A27, A58, Oosterhout en Gilze-Rijen, met uitzondering van het gebied Lijndonk/Tervoort.

In 2008 gaan drie voorontwerpbestemmingsplannen de inspraak in, te weten Bavel-Zuid, Park

de Bavelse Berg en Gilzewouwerbeek. Het ontwikkelen van een robuust groen-blauw raamwerk, een adequaat voorzieningenniveau voor de (nieuwe) bewoners en het ontwikkelen van woningbouw en bedrijven wordt daarmee planologisch verder geregeld.

Voor het gebied rond Lijndonk/Tervoort volgen in 2008 een haalbaarheidstudie en structuurschets. In 2009 ontvangt de raad ter vaststelling het bestemmingsplan Bavel-Zuid. In 2009 volgt de oplevering van de eerste woningen aan de Roosbergseweg.

Uit nader onderzoek moet blijken welke maatschappelijke voorzieningen moeten worden gerealiseerd. Een en ander is bovendien afhankelijk van de financiële haalbaarheid. Eén MFA is voorzien in Bavel-Zuid, op z'n vroegst op te leveren in 2013. De andere MFA komt in de kern van het dorp Bavel. Daarbij zullen de functies zich concentreren rond een school, zorgkruispunt, sociaal-cultureel ontmoetingscentrum, verenigingsgebouw en kindvoorzieningen.

Park de Bavelse Berg

Het bestemmingsplan, MER (milieu effect rapport) en VER (veiligheidseffect rapport) Park de Bavelse Berg zijn in 2008 in procedure gebracht. Parallel hieraan zijn de initiatiefnemers Grontmij, Maver en ING bezig het concept verder te concretiseren. Op dit moment wordt met partijen het realisatietraject in de steigers gezet. De eerste belangrijke stappen zijn de accordering van het programma van eisen en de start van het stedenbouwkundig ontwerptraject. Ook de uitwerking van de detailhandelontwikkelingen, die conform het Distributie Planologisch Onderzoek, de thema's (outdoor)sport, wellness en interactivity dragen, vindt dan plaats. Inmiddels overlegt men met potentiële ondernemers en ook de inpassing en programmering van bestaande en nieuwe evenementen krijgt aandacht.

Gebiedsontwikkeling NAC-stadion

In oktober 2006 heeft de gemeente een intentieovereenkomst gesloten met het consortium NAC - HEJA Projectontwikkeling - Hocla Projectontwikkeling voor een onderzoek naar de (her)ontwikkeling van de stadionlocatie op Steenakker-Zuid. Het consortium bereidt een nieuwe ontwikkelingsvisie voor, op basis van een enigszins herzien programma, alsmede een voorstel tot fasering van de diverse onderdelen. Deze visie wordt door de gemeente getoetst op genoemde uitgangspunten, opnieuw met een accent op zwaarwegende aspecten als bereikbaarheid, parkeren, milieu (geluid, lucht, externe veiligheid) en veiligheid. De uitwerking van het programma is ook bepalend voor het al of niet doorzetten van de MER-procedure, waarvoor de raad in 2007 richtlijnen heeft vastgesteld. De getoetste ontwikkelingsvisie, alsmede een analyse van de financiële uitgangspunten, worden nog in 2008 aan college en raad aangeboden.

Bestemmingsplannen

In de vastgestelde 'Structuurvisie Breda 2020' is het ambitieniveau voor de ontwikkeling van de stad aangegeven. Op dit moment blijkt dat ook in gebieden die als consolidatiegebied zijn benoemd, zich allerlei ontwikkelingen voordoen. De roep vanuit bewoners en belangengroepen om gebiedsvisies en bestemmingsplannen neemt toe. Het burgerinitiatief van de stichting Leefbaar Ginneken is daar een voorbeeld van. Ook de wijkraad Brabantpark en de dorpsraad Ulvenhout vragen om gebiedsvisies.

Daar waar actualisatie van het bestemmingsplan samen kan vallen met de behoefte aan gebiedsvisies heeft het de voorkeur om dit te combineren in één proces. De gebiedsvisie is dan de nota van uitgangspunten voor het bestemmingsplan.

In de Kadernota 2008 is ook voor 2009 € 200.000 uitgetrokken voor een taskforce bestemmingsplannen.

Mobiliteit

Fietsvoorzieningen

In de nota 'Fietsen, net zo makkelijk' zijn allerlei maatregelen opgenomen om het fietsen te stimuleren en te faciliteren. Het gaat om maatregelen die de verplaatsing per fiets en het stallen in zowel kwantitatieve als kwalitatieve zin verbeteren. In 2009 worden, net als in 2008, diverse zaken uit de nota opgestart en gerealiseerd. Zo komt er in de binnenstad en bij wijk- en buurtwinkencentra extra ruimte voor het stallen van fietsen. Ook wordt extra ingezet op het aanleggen en verbeteren van fietsroutes.

Fiets-/voetgangerstunnel Noordelijke Rondweg

Het aanleggen van de fietstunnel onder de Noordelijke Rondweg is wenselijk om drie redenen: het verbinden van de wijken Linie en Biesdonk, verbetering van de doorstroming van het verkeer op de Noordelijke Rondweg en de bevordering van de veiligheid van fietsers. Uitvoering hiervan staat gepland voor 2010/2011. Op een geplande investering van € 5 miljoen wordt van de provincie een subsidie verkregen van € 2,5 miljoen (uitvoeringsagenda meerjarenprogramma 2009 - 2012 BrabantStad 'Samen investeren'). Tegenover deze subsidiebijdrage staat een eigen bijdrage van € 2,5 miljoen. Dit is deels gedekt door een bijdrage uit de wijkontwikkeling Hoge Vucht/Doornbos en Linie en het Luchtkwaliteitsplan. Voor 2009 is het resterende investeringsbedrag van € 1 miljoen beschikbaar.

Spoorwegovergang en fietspaden Zanddreef

Met het aanleggen van vrij liggende fietspaden aan de Zanddreef (tussen spoorwegovergang en de Leursebaan) komt er een einde aan een gevaarlijke verkeerssituatie. Ook wordt een ontbrekende schakel in het regionale fietsnetwerk toegevoegd. Tegelijk worden de spoorwegovergang en de aansluiting met de Leursebaan tegen het licht gehouden. Naast middelen uit het Uitvoeringsprogramma Verkeer en Vervoer, subsidies en een bijdrage van ProRail is een aanvullend bedrag van € 200.000 nodig. Hierin zal worden voorzien door een bijdrage uit de extra impuls voor beheer en onderhoud buitenruimte.

Stadsas Claudius Prinsenlaan

Op 8 april 2008 heeft het college besloten een structuurvisie op te stellen voor het plangebied Claudius Prinsenlaan waaronder het Jeka-terrein. Deze structuurvisie sluit direct aan op de hoofdlijnen van de ontwikkelingsvisie Claudius Prinsenlaan van 2005. Het doel van het project is het afstemmen, bewaken en uitvoeren van de gemeentelijke strategie in het gebied Claudius Prinsenlaan. Hoofdaccenten zijn hierbij de ontwikkeling van het Jekaterrein, de bereikbaarheid in het gebied voor alle separate ontwikkelingen, samenwerken (waaronder financiering) met andere partijen in de realisatie hiervan. Het betreft hier zowel regie en afstemming op het proces met diverse partijen in het gebied,

Voor het totaal van de gebiedsontwikkeling rond de Claudius Prinsenlaan wordt een project-MER uitgevoerd. Voor het gebied Claudius Prinsenlaan (Amphia – Hogeschool - Jeka) is op langere termijn een duurzame bereikbaarheid voorzien. Dit is te realiseren door in te zetten op meerdere vervoersalternatieven en het verknopen van diverse netwerken. Een hoogwaardig openbaar vervoer verbinding (HOV) wordt in deze studie meegenomen. Daarnaast volgt onderzoek naar de wijze waarop de HOV verder kan worden doorgekoppeld richting Breda-Zuidoost/Bavel. Als eerste stap zal hiertoe in 2009 een vervoerwaardestudie (studie naar de verschillende vervoersstromen) worden uitgevoerd.

Oosterhoutseweg

Voor de realisatie van de 2e fase Oosterhoutseweg (inclusief tunnelbak) is in de Kadernota 2008 de dekking voor het project vastgesteld op € 15,7 miljoen. Uit de kostenraming van het voorlopig ontwerp is gebleken dat het niet mogelijk is het project te realiseren binnen deze financiële ruimte. Waar mogelijk is het ontwerp aangepast, maar desondanks ligt er nog een financiële opgave. Voor een belangrijk deel wordt hierin voorzien door het aantrekken en inzetten van een aanzienlijke provinciale subsidie en aanpassingen in de lopende begroting. De voorgenomen maatregelen gezamenlijk leveren nog niet de noodzakelijke dekking om het project uit te voeren zoals dat in het VO is vormgegeven. Voorgesteld wordt de resterende € 2 miljoen uit de vrije investeringsruimte te dekken.

Chasségarage

Al eerder is melding gemaakt van bouwkundige problemen in de Chasségarage en de mogelijk daaraan verbonden risico's. Inmiddels heeft het college opdracht gegeven de oorzaak van de problemen nader te onderzoeken, waarna inzicht ontstaat over de mate waarin de gemeente risico's loopt.

Duurzaamheid

Klimaatnota

De in 2008 vast te stellen Klimaatnota vormt het uitgangspunt van het beleid op klimaatgebied voor de komende jaren. Energie, verkeer en vervoer, en de aanpassing aan klimaatverandering krijgen een plaats in het nieuwe beleid. Aan de nota is een concreet uitvoeringsprogramma gekoppeld. Enkele zaken die in 2009 op de rol staan zijn: het maken van energieafspraken met de woningcorporaties, het opschalen van de pilot energiebesparing bij particulieren en een onderzoek naar de haalbaarheid van verduurzaming van stadsverwarming en naar klimaatadaptatie. Bij de vaststelling van de Klimaatnota zal duidelijk worden welke investeringen in 2009 en de jaren daaropvolgend noodzakelijk zijn. In de Kadernota 2008 is, voor het onderwerp energietransitie, per jaar € 75.000 beschikbaar gesteld voor 2009 en 2010.

Luchtkwaliteit

Ter verbetering van de luchtkwaliteit wordt in 2009 en 2010 ingezet op meer innovatieve maatregelen. Ook is er extra aandacht voor het bewustmakingsproces, de communicatie en het stimuleren van de realisatie van tankpunten voor schone brandstoffen. Hiervoor is € 500.000 beschikbaar. De gelden zullen worden ingezet voor onder meer:

- Stimulerings-/subsidieregeling voor het toepassen van vegetatiedaken/-wanden en extra groen bij ruimtelijke ontwikkelingen;
- Bewustwording/communicatie;
- Stimuleren van de realisatie van tankpunten met schone brandstoffen.

Groenprojecten

Bij de verdere ontwikkeling van de stad zal er aandacht gegeven worden aan een evenwicht tussen de ontwikkeling van rood en groen. Te denken valt aan de ontwikkeling van ecologische verbindingzones zoals de Flessenhals Teteringen, het Groen/blauwe raamwerk in Bavel en de Rith. Resultaten van de studie naar een inrichtingsvoorstel voor de landschapsecologische zone Oosterhout-Breda (Flessenhals Teteringen) worden binnenkort verwacht.

Om de ontwikkeling van ecologische verbindingzones te stimuleren is € 1,5 miljoen beschikbaar. Met deze financiële impuls kan ook externe financiering worden aangetrokken.

Staatsbosbeheer heeft bij de gemeente belangstelling getoond voor de aankoop van circa 80 hectare van de Landgoederenzone Haagse Beemden. Men wil dit ecologisch belangrijke gebied duurzaam onderhouden. Van de opbrengst uit verkoop zal in ieder geval de bovenstaande impuls van € 1,5 miljoen voor ecologische verbindingzones worden gefinancierd.

Doorontwikkeling Nieuwe Mark

Er is € 100.000 beschikbaar voor een onderzoek naar het doortrekken en verdiepen van de Nieuwe Mark en naar de betekenis hiervan voor de stad volgens de Kader Richtlijn Water.

Erfgoed

Er is € 1 miljoen beschikbaar voor maatregelen in het kader van de nota 'Erfgoed in context, ErfgoedVisie Breda 2008-2015'. Er worden twee zaken beoogd:

- het inlopen van achterstanden;
- invulling geven aan het begrip culturele planologie, met name bij nieuwe projecten.

De nadruk bij het behoud van monumenten komt steeds minder te liggen bij kostbare, langdurige restauraties en steeds meer bij het gedegen en adequaat onderhoud van monumenten. Het handhaven van de bouwkundige staat vereist zowel in juridisch als in technisch opzicht een beter toegeruste begeleiding, waarbij de afdeling Bouw- en Woningtoezicht een belangrijke rol speelt.

Tenslotte is het erfgoed uitsluitend te handhaven als de burgers van Breda zich opwerpen als de hoeders en ambassadeurs van hun eigen erfgoed. Vandaar dat sterk wordt ingezet op publieksparticipatie. Voor de jaren 2009-2011 is jaarlijks € 100.000 beschikbaar voor extra formatie.

Grote Kerk

De Grote of Onze Lieve Vrouwekerk is beeldbepalend voor Breda en raakt voor veel bewoners en bezoekers aan het hart van de stad. Met het bestuur wordt overlegd of het mogelijk is de kerk voor iedereen gratis toegankelijk te maken door een extra structurele gemeentelijke bijdrage van € 50.000.

Economie

Bedrijventerreinen (inclusief revitalisering)

In de 'Visie Bedrijventerreinen' is aangegeven dat Breda zorgvuldig met zijn ruimte wenst om te gaan. Het creëren van nieuwe bedrijventerreinen moet in balans zijn met een optimale benutting van de bestaande voorraad. Het tegemoetkomen aan de behoefte aan bedrijventerreinen wordt de komende jaren voor een belangrijk deel gerealiseerd op de bestaande terreinen. Veelal is de kwaliteit hiervan echter onvoldoende afgestemd op de eisen van deze tijd. Daarom is in de visie een forse ambitie geformuleerd voor herstructurering en revitalisering van bedrijventerreinen, met name Krogten/Emer-Hintelaken en Hazeldonk.

Aangegeven is dat naast middelen ook menskracht van groot belang is. Revitaliseringprojecten kennen over het algemeen een lange doorlooptijd. Het begint met het onderhouden van een intensieve relatie met het bedrijfsleven om op de hoogte te raken van wensen en kansen. Het gaat hierbij zowel om bedrijven, intermediaire organisaties als de relatie met omwonenden. Vervolgens kan een opgestelde visie worden vertaald in een concreet project, waarna uitvoering plaatsvindt. Om dit hele traject goed te kunnen begeleiden is het versterken van het accountmanagement van belang.

Het revitaliseren van bedrijventerreinen vergt een forse investering. Daarbij zijn op diverse schaalniveaus (provincie, Rijk, Europa) subsidiemiddelen beschikbaar, waarbij altijd de eis van co-financiering wordt gesteld. Daarvoor is een investeringsbedrag van € 2 miljoen en structureel € 150.000 beschikbaar. Dit laatste is bestemd voor het casemanagement van de bedrijventerreinen.

WTC licentie

In het Masterplan Via Breda is aangegeven dat Breda streeft naar het realiseren van een World Trade Center, het WTC Breda. Het ligt voor de hand hierbij uit te gaan van Breda's sterke positie op Beneluxniveau. In het proces wordt ook de markt afgetast: de uiteindelijke realisering van het WTC Breda gaat uit van een PPS-constructie. Voor het maken van een bidbook is € 100.000 beschikbaar.

VVV

Om in de pas te blijven met het toenemend stedelijk belang en de betekenis van recreatie en toerisme is in de Kadernota 2008 besloten om de VVV tot en met 2010 meer financiële ruimte te geven (€ 50.000 per jaar). Zo kan het zijn centrale positie in het veld adequaat blijven vervullen.

Evenementenbeleid

De raadscommissie Onderwijs en Economie heeft eind 2007 een kaderstellend debat over evenementen gevoerd. Dit heeft geresulteerd in een samenhangende set vragen. Deze vormen de basis voor een nieuwe evenementennota die in het najaar aan de gemeenteraad zal worden voorgelegd. Daarin wordt nader ingegaan op verschillende financiële aspecten bij evenementen.

Vooruitlopend op de nieuwe nota is het evenementenbudget structureel met € 100.000 verhoogd voor de financiële ondersteuning van (vernieuwing van) bestaande evenementen en voor nieuwe evenementen.

Daarnaast is er € 500.000 beschikbaar om beter in te kunnen spelen op onverwachte omstandigheden in het evenementenveld en om de ontwikkeling en overgang naar nieuwe locaties mogelijk te maken (vooral Park de Bavelse Berg, Chassé Park en Haven). En mede in relatie tot Expeditie Breda, ter ondersteuning en marketing van activiteiten die op het snijvlak liggen van evenementen en citymarketing.

Breda +

Regio en ESC

De recent ingestelde Programma's Regio en ESC zijn samen met internationale solidariteit ondergebracht in het nieuwe Programma Breda+. Deze stroomlijning bundelt de producten uit de opstartfase naar concrete activiteitenprogramma's voor de diverse onderdelen. Daarmee worden toegepaste methoden en werkwijzen gesynchroniseerd en efficiencyvoordelen bereikt. Voor dit onderdeel was in de Kadernota 2008 al een werkbudget van € 50.000 per jaar in de periode 2008-2010 beschikbaar.

Mondiaal Beleid

De raad heeft besloten om internationale solidariteit in Breda verder te laten groeien. Onder de noemer 'Werelds Delen' worden activiteiten uitgevoerd die bijdragen aan de bewustwording van de Bredanaars en die tevens gericht zijn op het daadwerkelijk helpen van lokale gemeenschappen elders.

In de Kadernota 2008 is voor zowel 2009 als 2010 een bedrag gereserveerd van € 94.000.

Samenvatting prioriteiten

In het onderstaande overzicht staan naast de in deze paragraaf beschreven onderwerpen ook verzoeken van maatschappelijke organisaties.

TABEL 8: PRIORITEITEN ONTWIKKELING

EXPLOITATIE (BEDRAGEN X € 1.000)	2009	2010	2011	2012
Uitbreidingslocaties Via Breda: Verkenning Havenkwartier (markoevers)	250			
Duurzaamheid Luchtkwaliteit	500			
Groenprojecten Groenprojecten	1.500*			
Nieuwe Mark Onderzoek Kader Richtlijn Water	100			
Erfgoed Achterstanden monumenten	1.000			
Erfgoed Erfgoednota formatie activiteiten	100	100	100	
Erfgoed Toegankelijkheid Grote Kerk	50	50	50	50
Economie Bedrijventerreinen	150	150	150	150
Economie WTC bidbook	100			
Evenementen Nieuwe en bestaande evenementen	100	100	100	100
Evenementen Impuls flexibiliteit	500			
Maatsch. Org. West-Brabantse vogelwerkgroep	20			
Maatsch. Org. Sociale integratie Teteringen	35**			
Totaal exploitatie / beslag algemene middelen	2.870	400	400	300
INVESTERINGEN (BEDRAGEN X € 1.000)	2009	2010	2011	2012
Mobiliteit Fiets-/voetgangerstunnel Nieuwe Kadijk	1.000			
Mobiliteit Ongelijkvloerse kruising Oosterhoutseweg	2.000			
Economie Bedrijventerreinen	2.000			
Totaal investeringen	5.000	0	0	0

* Budgettair neutraal, opbrengst uit verkoop Landgoederenzone

** Wordt opgevangen binnen bestaande budgetten

3.4 LEEFBAARHEID, VEILIGHEID EN BEHEER

Hoofdlijnen bestuursperiode

Onderlinge samenhang in wijken en deelname aan het sociale leven zijn speerpunten tijdens deze coalitieperiode. Om het onderlinge contact te verbeteren investeert het college extra in voorzieningen in buurten en wijken. De aanpak van de problemen op het terrein van veiligheid en leefbaarheid gebeurt onder regie van de overheid en met een sterke inbreng van alle partners in het Veiligheidshuis. Beheer en onderhoud van de openbare ruimte heeft een nauwe relatie met de leefbaarheid in buurt en wijk en krijgt daarom een extra impuls. Dat betekent ook: luisteren naar verzoeken van maatschappelijke organisaties en samenwerking zoeken met corporaties en bewoners in nieuwe vormen van beheer.

Beheer en onderhoud buitenruimte

Het dagelijks beheer en onderhoud van de buitenruimte vergt continu aandacht. Het bepaalt in belangrijke mate de leefbaarheid en aantrekkelijkheid van de stad voor zijn bewoners, bezoekers en bedrijven. Om het percentage Bredanaars dat de buitenruimte op schoon, heel en veilig voldoende beoordeelt ten opzichte van 2006 op z'n minst gelijk te houden, is een extra impuls op het dagelijks beheer en onderhoud noodzakelijk. Hiervoor is structureel € 1,2 miljoen ter beschikking. Deze extra impuls is onder andere bedoeld om verloedering van buurten en wijken te voorkomen. Jaarlijks wordt een beheer- en onderhoudsprogramma opgesteld op basis van de schouwacties met de wijk- en dorpsraden. Verder ontvangt de commissie Milieu en Mobiliteit een voorstel voor een bestrijdingsprogramma van graffiti in de binnenstad.

Er is € 5 miljoen beschikbaar voor intensivering van beheer en onderhoud in de openbare ruimte. Deze middelen zullen worden ingezet voor de hieronder genoemde onderwerpen:

- Het wegwerken van achterstallig onderhoud aan straten, wegen en pleinen. Voor deze bestuursperiode is er een opgave van € 4 miljoen. Doordat in de Kadernota 2008 een bedrag beschikbaar is gesteld van € 2,6 miljoen, resteert voor de huidige bestuursperiode een opgave van € 1,4 miljoen;
- Grootschalige herinrichtingen, met name in consolidatiegebieden. Een deel van de (herhaalde) verzoeken van de wijk- en dorpsraden in de recente hoorzitting heeft hier betrekking op. Voorgesteld wordt om de herinrichting van de Dreef in Princenhage (van de Haagse Markt tot de Esserstraat) aan te pakken. De kosten hiervoor bedragen circa € 1 miljoen;
- Onderhoud aan de rijbanen van de Zwijnsbergenstraat, vanaf het kruispunt met de Loevensteinstraat tot aan de aansluiting met de Muiderslotstraat. De kosten hiervoor bedragen € 500.000;
- Voor werkzaamheden aan de Zanddreef (zie ook paragraaf 3.3, Mobiliteit) is € 200.000 beschikbaar;
- Tijdens de hoorzitting is namens NAC Breda een pleidooi gehouden voor de aanleg van kunstgrasveldjes in de buurt. Hier wil het college graag aan tegemoet komen en daartoe, onder bepaalde voorwaarden (waaronder dat het consolidatiegebieden betreft), € 200.000 ter beschikking stellen;
- Ook wil het college vanuit het onderdeel Groen en Spelen € 200.000 beschikbaar stellen om een begin te maken met de aanpak van enkele hofjes in de wijk Heusdenhout. Hiervoor wordt al enkele jaren aandacht gevraagd door de wijkraad;
- Met de extra beheerimpuls uit de vorige bestuursperiode is een forse inhaalslag gemaakt op het achterstallig onderhoud van groen en speelvoorzieningen. Om te voorkomen dat er nieuwe achterstanden ontstaan is voor Groen en Spelen een investering van circa € 500.000 noodzakelijk;
- Het vervangen van de masten voor de openbare verlichting ouder dan 35 jaar en die die een risico vormen. De kosten hiervoor bedragen € 1 miljoen.

Areaalsystematiek

Tot en met 2009 is het budget voor de areaaluitbreiding bepaald op basis van een bedrag per woning. Bij de nieuwe areaalsystematiek worden de concrete areaaluitbreidingen en inkrimping (onder te verdelen in woongebieden, bedrijventerreinen etcetera) jaarlijks in beeld gebracht. Deze systematiek voorziet in de mogelijkheid om het werkelijke beheer bij verandering van het areaal van de openbare ruimte inzichtelijk te maken, zodat de consequenties in het financieel meerjarenperspectief kunnen worden opgenomen. Hierbij is voorzien dat bij de kadernota een eerste globale raming wordt gemaakt van de areaaluitbreiding, er bij de Begroting 2009 een concretere raming wordt gedaan en er bij de jaarrekening een nacalculatie plaatsvindt. Vooruitlopend op de volledige invoering in 2010 is, bovenop het bedrag per woning voor de areaaluitbreidingen in 2009, structureel € 200.000 beschikbaar.

Fleur en kleur

Wijkraden in en om het centrum en de Bewonersorganisatie Binnenstad Breda hebben de wens geuit de binnenstad een fleuriger aanzien te geven. Hierbij wordt gedacht aan onder meer aan bloembakken aan de stadhuisgevel, bij de Haven en langs de toegangswegen naar het stadshart. Hiervoor is een budget van € 35.000 beschikbaar.

Kinderboerderijen

Breda kent vier plekken waar door stichtingen dieren worden gehouden. Dit gebeurt vaak als onderdeel van een park, voor recreatie en educatie van de bewoners.

Deze kinderboerderijen draaien voor een groot gedeelte op de inzet van vrijwilligers en vervullen een belangrijke rol in de wijk. De afgelopen jaren is gebleken dat deze vrijwilligers vanwege de continuïteit op verschillende terreinen om ondersteuning vragen. Het college komt bij de Begroting 2009 met een voorstel om vorm en inhoud te geven aan deze wens.

Meer specifiek is de situatie van kinderboerderij de Sik, die om een herstart vraagt. Hier ligt een relatie met Landgoederenzone Haagse Beemden. Het college onderschrijft het belang van een kinderboerderij in de Haagse Beemden. Bij de Begroting 2009 dient hier meer duidelijkheid over te bestaan. Voor de problematiek van de kinderboerderijen is € 100.000 beschikbaar. De kosten voor de mogelijke herstart van de Sik worden ook in dit budget opgevangen.

Dierenasiel

In de periode 2007-2008 heeft er overleg plaatsgevonden met het dierenasiel. Het gebouw en de grond zijn hun eigendom. Duidelijk werd dat renovatie geen optie is, gelet op de staat van het gebouw en de wettelijke eisen. Het bestuur heeft daarom een programma van eisen opgesteld ter voorbereiding van nieuwbouw. Op basis hiervan beoordeelt het dierenasiel welke bijdrage er nodig is van de deelnemende gemeenten. Dit kan in de vorm van een investering of een exploitatiebijdrage. Zodra hierover meer duidelijkheid is, volgt er een bestuurlijk overleg met de deelnemende gemeenten.

Accommodatiebeleid

Er is € 200.000 structureel beschikbaar om besturen extra te ondersteunen bij het binnenonderhoud en andere (exploitatie)knelpunten tengevolge van intensief gebruik van accommodaties. Voor onderzoek naar ruimtelijke aanpassingen vanwege veranderd gebruik en daaruit voortvloeiende investeringen is € 2 miljoen beschikbaar. Het betreft accommodaties zoals bijvoorbeeld 't Kraaienest, Geeren-Noord, Liesbos en de Pekhoeve. Er worden onderzoeken gedaan naar de noodzaak en wenselijkheid van de aanpassingen en er wordt een kostenraming opgesteld. Ook wordt een haalbaarheidsonderzoek uitgevoerd naar de toekomstige inrichting van maatschappelijke voorzieningen in Bavel.

De Stee Rombouts

De nieuwe MFA Om de Haenen wordt voor een deel gerealiseerd in de Stee Rombouts te Teteringen. Er zijn aanzienlijke investeringen aan de buitenombouw noodzakelijk om het geheel in een MFA te integreren en de monumentenstatus te kunnen behouden. Hiervoor is € 900.000 beschikbaar

Integrale veiligheid

Programma Veiligheid

Het stedelijke Programma Veiligheid (tot en met 2009) beslaat een groot deel van de gemeentelijke organisatie en kent veel samenwerkingspartners in stad en regio. Het is inhoudelijk en financieel grotendeels geënt op de derde tranche van het Grotestedenbeleid.

In 2008 wordt een nieuw programma ontwikkeld voor de periode 2009-2012. In afwachting hiervan is voor 2009 € 750.000 beschikbaar.

Naar verwachting blijven jeugd(-overlast), criminaliteit, toezicht en handhaving belangrijke accenten in het nieuwe programma. Daartoe wordt de wijkaanpak op het niveau van stad en dorp doorontwikkeld, terwijl anderzijds de (boven)regionale samenwerking steeds belangrijker zal worden. Deze ontwikkeling vraagt een adequate sturing op alle niveaus.

Tot 2006 was er extra budget voor het toezichtprogramma risicobedrijven. Daarna is dit incidenteel op andere wijze gefinancierd. Voorgesteld wordt om dit voor 2009 te dekken uit bovengenoemd bedrag.

De aanpak van vrijplaatsen vraagt ook in de komende jaren aandacht. Dit moet uiteindelijk leiden tot normalisatie. Voor 2009 is daar, ondanks het voornemen in het 'Plan van aanpak Vrijplaatsen', nog geen sprake van. Continuering in 2009 vergt € 236.000; bij Kadernota 2008 is voor 2009 al een bedrag van € 150.000 beschikbaar gesteld. Voorgesteld wordt om het resterende bedrag te dekken uit bovengenoemd bedrag.

Het Rijk wil de professionalisering van het lokale veiligheidsbeleid verder gestalte geven door het wettelijk vastleggen van een regierol voor gemeenten. Daarnaast komt er een landelijke verkenning naar de samenhang in de openbare ordebevoegdheden van de burgemeester.

Jeugd

De Provincie Noord-Brabant draagt bij aan de financiering van de veiligheidshuizen in onze provincie. Via het Veiligheidshuis en de veiligheidsregisseurs van de gemeente wordt een structurele, stedelijke aanpak op wijkniveau van jeugdoverlast ontwikkeld, georganiseerd en geïmplementeerd. Vanuit de jeugdoptiek zal er in 2009 ook bijzondere aandacht zijn voor de aanpak van jeugd en alcohol.

Criminaliteit

De regering heeft flink wat veiligheidsmaatregelen aangekondigd voor de komende jaren. Ze wil de criminaliteit in de periode 2008-2012 met 25% laten dalen vergeleken met 2002. Onderdeel daarvan is een bestuurlijke aanpak van de criminaliteit. Gemeenten krijgen ook op dit terrein een regietaak. Accenten komen te liggen op witwassen, fraude en de georganiseerde misdaad. Het aantal toetsen aan de Wet Bevordering Integriteit Beoordelingen door het Openbaar Bestuur (BIBOB) moet verdubbelen en er komen regionale advies- en informatiecentra. In de regio Midden- en West-Brabant worden hiertoe reeds voorbereidingen getroffen. Met bestuurlijke aanpak van hennepkwekerijen bestaat de mogelijkheid tot het verhalen van de kosten die bij justitiële aanpak ontbreekt. Uitgangspunt hierbij is dat de kosten verhaalbaar zijn en dat dit adequaat is geregeld. Daarnaast wordt politiecapaciteit ingezet op het doorrecherchen op criminele drugsnetwerken.

Ook het bestemmingsplan en een stelsel van exploitatievergunningen zijn instrumenten om ongewenste ontwikkelingen tegen te gaan. Voor Breda is de aanpak van criminaliteit 'aan de voorkant' van strategisch belang: met de aansluiting op het internationale hogesnelheidsnet wordt de stad immers niet alleen interessant voor bonafide bedrijvigheid.

Toezicht en handhaving

De ingezette tendens naar deregulering wordt gecontinueerd. Algemene regels nemen steeds meer de plaats in van vergunningen. Dit betekent voor gemeenten een verschuiving van het verlenen van vergunningen naar toezicht op de feitelijke situatie en het handhaven daarvan. Dit vraagt om een grotere inspanning, terwijl de middelen - i.c. leges uit vergunningen - afnemen. De gevolgen hiervan zullen voor de Begroting 2009 inzichtelijk worden gemaakt.

Er komt een kaderwet voor de prostitutiebranche. Deze verplicht gemeenten om prostitutiebedrijven te onderwerpen aan een vergunningstelsel. De Drank- en Horecawetgeving wordt dusdanig aangepast dat het toezicht overgaat naar de gemeenten. Dit berust nu nog bij de Keuringsdienst van Waren.

In 2008 ontvangt de raad een nieuwe visie op toezicht. Bijzondere aandacht geldt voor de horeca in de stad. Vanwege het nieuwe regime van sluitingstijden in de binnenstad en het daarmee gepaard gaande handhavingarrangement, moet er structureel een adequaat gemeentelijk toezicht zijn op het naleven van de regels. Ook vanuit Milieubeheer is extra inzet noodzakelijk voor aanscherping van het toezicht en het sanctionerend optreden bij geluidsoverlast ten gevolge van horeca-activiteiten.

Voor het handhavingsarrangement is structureel € 200.000 beschikbaar en voor intensivering BIBOB en toezicht en handhaving is in 2009 € 175.000 beschikbaar.

Advisering brandveiligheid

Voor de gemeentelijke advisering aan de provincie op het gebied van brandveiligheid Wet Milieubeheer bij provinciale, veelal risicovolle, bedrijven is voor 2009 € 20.000 beschikbaar. Daarnaast is in het Programma Veiligheid hiervoor € 60.000 beschikbaar.

Rampen en zware ongevallen

De regionale rampenbestrijding is in ontwikkeling. Eind 2009 wil het Ministerie van Binnenlandse Zaken de organisatie van de crisis- en rampenbeheersing op orde hebben. Alle veiligheidsregio's moeten dan naar behoren functioneren. Voor een goed functionerende organisatie worden basisvereisten crisismanagement voor het decentrale niveau vastgesteld. Op lokaal

niveau vraagt risicocommunicatie om een structurele aanpak. Onderdeel van deze ontwikkeling is de regionalisering van de Brandweer, uiterlijk per 1 januari 2010. De effecten van de ontvlechting van de Brandweer en de Begroting Breda enerzijds en de te verwachten gemeentelijke bijdrage aan de regionale brandweer anderzijds worden momenteel in beeld gebracht. De omvorming van de brandweerorganisatie vindt in de loop van 2009 plaats. De kosten voor GHOR (Geneeskundige Hulpverlening bij Ongevallen en Rampen) en Gemeenschappelijke Meldkamer (GMK) zijn in voorgaande jaren steeds incidenteel geregeld. In 2009 is voor GHOR en GMK € 314.000 beschikbaar.

Samenvatting prioriteiten

In het onderstaande overzicht staan naast de in deze paragraaf beschreven onderwerpen ook verzoeken van maatschappelijke organisaties.

TABEL 9: PRIORITEITEN LEEFBAARHEID, VEILIGHEID EN BEHEER

EXPLOITATIE (BEDRAGEN X € 1.000)	2009	2010	2011	2012
Buitenruimte Beheer onderhoud	1.200	1.200	1.200	1.200
Buitenruimte Beheer onderhoud	5.000			
Buitenruimte Areaalsystematiek	200	200	200	200
Buitenruimte Fleur en kleur (bewonersinitiatieven)	35			
Buitenruimte Speelgelegenheid A. Klaassenstraat	30			
Accommodaties Dorps-, wijk- en buurtaccommodaties	200	200	200	200
Integrale veiligheid Volumeverschil programmabudget 08-09	750			
Integrale veiligheid Veiligheid, handhavingsarrangement	200	200	200	200
Integrale veiligheid BIBOB, toezicht en handhaving	175			
Integrale veiligheid Toezicht risicobedrijven (inclusief brandveiligheid)	20			
Integrale veiligheid GHOR/GMK	314			
Maatsch. Org. Kinderboerderijen	100*			
Maatsch. Org. Gemeenschapshuis Biesdonk - inventaris	10*			
Maatsch. Org. Geveltuinen Stationsbuurt	3*			
Totaal exploitatie / beslag algemene middelen	8.124	1.800	1.800	1.800
INVESTERINGEN (BEDRAGEN X € 1.000)				
Accommodaties Dorps-, wijk- en buurtaccommodaties	2.000**			
Accommodaties De Stee Rombouts (deel MFA Teteringen)	900			
Totaal investeringen	900	0	0	0

* Wordt opgevangen binnen bestaande budgetten

** Wordt gedekt uit een eenmalige impuls uit reserve WWB/WMO

3.5 DIENSTVERLENING

Hoofdlijnen bestuursperiode

Het Programma Dienstverlening richt zich vooral op verbetering van de verschillende kanalen waarlangs de contacten plaatsvinden (telefoon, post, e-mail, balie). In 2009 ligt het accent op de digitale en telefonische dienstverlening.

Eind 2009 komen er opnieuw twintig digitaal aangeboden diensten en producten beschikbaar. De website is aangepast conform de richtlijnen voor gemeenten en het digitaal loket. Dit brengt Breda op het gebied van digitale dienstverlening in de top 30 van Nederlandse gemeenten.

In 2009 is de Gemeente Breda ook bereikbaar via telefoonnummer 14076. Een full service contactcenter beantwoordt dan 25% van de informatievragen direct in het eerste contact.

Vergunningverlening

Invoering Wetsvoorstel algemene bepalingen omgevingsrecht

De Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) treedt per 1 januari 2009 in werking. De Bredase implementatie van de Omgevingsvergunning maakt deel uit van het gemeentelijke programmaplan Vergunningverlening & Handhaving 2010. De gemeentelijke ambities voor verbetering van de vergunningverlening, het toezicht en de handhaving gaan verder dan de wettelijke reikwijdte van de Wabo. Met name de verbetering van de dienstverlening staat centraal. Voor de invoering van de Wabo is, naast de al beschikbare middelen, een aanvullend

bedrag van € 160.000 nodig. Deze kosten worden opgevangen binnen de geblokkeerde middelen voor de Wabo.

Door de invoering van de Wabo ontvangt de Brandweer geen legeskosten meer terwijl er wel kosten worden gemaakt. Daarom ontvangt de Brandweer in 2009 € 150.000.

Deregulering

Breda kent de Regeldrukbarometer. Er wordt een nulmeting gedaan. Vervolgonderzoek moet aantonen in welke mate dereguleringsactiviteiten tot daadwerkelijke deregulering leiden en of burgers en bedrijven er profijt van hebben.

E-gemeente

Breda neemt de realisatie van de uitvoeringsagenda voor de elektronische overheid voortvarend ter hand. Er loopt een fors aantal projecten op dit gebied. Op basis van het op te stellen plan van aanpak wordt een nauwkeurig overzicht gegeven van de realisatiekosten ten opzichte van de ambities van de 'e-Gemeente Breda'.

Stadsarchief

Digitaal archief privécollecties

De archieven en verzamelingen in het Stadsarchief moeten een representatief beeld geven van de activiteiten in Breda, van de vroegste geschreven bron tot nu. Het is niet alleen een representatie van de bestuurlijke maar ook van de politieke, economische, culturele, sociale en maatschappelijke geschiedenis van de stad. Dit houdt in dat er ook materiaal van particuliere bronnen actief moet worden verworven. Dit materiaal moet in goede, geordende en toegankelijke staat gebracht worden en openbaar toegankelijk zijn, met inachtneming van de wettelijke privacybescherming. Hiertoe moet een acquisitieplan worden geschreven.

Voor de uitvoering hiervan is voor zowel 2009 als 2010 € 60.000 beschikbaar.

Klimaatbeheersing Stadsarchief

Er loopt een onderzoek naar klimaat, beveiliging en brandveiligheid van de ruimten van het Stadsarchief. Naar aanleiding van het onderzoek wordt gekeken welke passende maatregelen noodzakelijk zijn.

Samenvatting prioriteiten

In het onderstaande overzicht staan naast de in deze paragraaf beschreven onderwerpen ook een verzoek van een maatschappelijke organisatie.

TABEL 10: PRIORITEITEN DIENSTVERLENING

EXPLOITATIE (BEDRAGEN X € 1.000)	2009	2010	2011	2012
Vergunningverlening Invoering Wabo	160*			
Vergunningverlening Gevolgen Wabo Brandweer	150			
Stadsarchief Digitaal archief privécollecties	60	60		
Maatsch. Org. Bavel Anno	4*	4*		
Totaal exploitatie / beslag algemene middelen	210	60	0	0

* Wordt opgevangen binnen bestaande budgetten

3.6 ALGEMEEN

Communicatie

Sinds 2008 zet het college in op andere vormen van communiceren met de burgers: rondetafelgesprekken, aanwezigheid bij inspraakbijeenkomsten, wijkgesprekken, verbindingsregisseurs, internetpanels, enzovoorts. In 2009 is de focus vooral gericht op interactieve communicatie, met als doel het aangaan van een relatie met elkaar.

Het is de uitdrukkelijke wens van het college om meer en andere burgers aan het woord te laten komen: in stadsgesprekken, in het huis-aan-huisblad Breda-Nu, in tv-uitzendingen en op een speciaal hiervoor te ontwikkelen digitaal plein. Dit wordt in 2008 en 2009 vormgegeven. Het rapport van de Bredase Rekenkamer 'In gesprek met de stad' (2007) toonde de noodzaak daarvoor aan, want hoewel de informatievoorziening een ruime voldoende krijgt, oordeelde de burger dat er aan de dialoog met de gemeente nog het nodige valt te verbeteren.

Het college heeft ervoor gekozen de verbeterslag integraal te benaderen door spelregels op te stellen voor communicatie. En wel op drie niveaus: informatievoorziening (openbaarheidscommunicatie), interactieve communicatie en interactieve beleidsvorming.

Uitgangspunt is de voldoende beoordeling voor de informatievoorziening te behouden en waar mogelijk te verbeteren. Daarnaast wordt het instrumentarium voor interactieve communicatie aangepast en geactualiseerd, onder andere door de Nota 'De regels van het spel' te actualiseren, de inspraakverordening te herijken en de rol van wijk- en dorpsraden te duiden. Om een en ander in de gemeentelijke organisatie in te bedden komt er een toolkit interactieve communicatie, een interactieparagraaf in college- en raadsvoorstellen en komt de relatie met de burger op de afdelingsagenda en in het jaargesprek. Daarnaast wordt de methode 'waardierend vernieuwen' geïmplementeerd.

Tot slot komt het college, in samenspraak met de raad en de verschillende organisaties in de stad, met een standpunt over de vraag: In welke situatie is interactieve beleidsvorming van waarde? Op basis hiervan worden ook voor interactieve beleidsvorming spelregels opgesteld.

Werkbudget raad en college

In de Kadernota 2009 zijn opnieuw budgetten voor de raad en college beschikbaar gesteld. Hiermee kunnen incidentele knelpunten snel opgelost worden. Voor de raad is in 2009 € 300.000 beschikbaar, voor het college € 250.000.

Wijk- en dorpsraden

Er zijn twee momenten waarop wijk- en dorpsraden wensen aandragen. Dat is in het najaaroverleg met de wethouder en tijdens de hoorzitting van de raad met maatschappelijke organisaties. Deze wensen krijgen een plaats in de discussie over de kadernota.

In 2008 is er, naast de bovenbeschreven reguliere werkwijze, ook een activiteitenbudget van € 350.000 voor de wijk- en dorpsraden beschikbaar. Volgens een bestedingsvoorstel dat samen met de wijk- en dorpsraden is opgesteld, wordt dit geld in 2008 benut voor het oplossen van kleinschalige zaken. De wijk- en dorpsraden kunnen hiervoor in twee ronden verzoeken indienen. Het totaalbedrag van de in de eerste ronde toegekende bedragen is ruim € 70.000. Het restantbudget na de tweede ronde in 2008 wordt doorgezet naar 2009.

Effect screening reserves

Bij het screenen zijn reserves opgeheven die gebruikt werden voor het dekken van structurele exploitatielasten. Om dit te herstellen is structureel € 340.000 nodig.

Samenvatting prioriteiten

TABEL 11: PRIORITEITEN ALGEMEEN

EXPLOITATIE (BEDRAGEN X € 1.000)	2009	2010	2011	2012
Bestuur Werkbudget raad	300			
Bestuur Werkbudget college	250			
Algemeen Effect screening reserves	340	340	340	340
Totaal exploitatie / beslag algemene middelen	890	340	340	340

FINANCIËEL PERSPECTIEF 2009-2012

4.1 INLEIDING

In hoofdstuk 2 van deze kadernota zijn de uitgangspunten opgenomen voor het bepalen van het financieel perspectief en het mogelijke beslag op de middelen in de komende jaren.

In de volgende paragraaf wordt het geactualiseerde meerjarenperspectief in relatie gebracht met de in hoofdstuk 3 van deze kadernota voorgestelde prioriteiten in de exploitatie en investeringen. Vervolgens worden in paragraaf 4.3 de voorstellen behandeld om de realisatie van alle voorgestelde prioriteiten mogelijk te maken. Paragraaf 4.4. is een cijfermatige samenvatting van alle beschreven ontwikkelingen in de exploitatie, de investeringsruimte en de algemene reserve.

4.2 PRIORITEITEN AFGEZET TEGEN DE BESCHIKBARE FINANCIËLE RUIMTE

4

Exploitatie: prioriteiten en beschikbare ruimte

Als de voorgestelde prioriteiten voor 2009 afgezet worden tegen de beschikbare structurele ruimte, blijken de voorstellen van het college niet volledig te passen in het geactualiseerde financieel perspectief.

In totaal is er voor een bedrag van € 20,2 miljoen aan prioriteiten opgenomen. De beschikbare structurele vrije ruimte voor 2009 bedraagt € 4,8 miljoen.

Een aantal onderwerpen van maatschappelijke organisaties dat wordt gehonoreerd, wordt gedekt uit middelen die beschikbaar zijn uit Hart voor je buurt en het Grotestedenbeleid.

Van de gepresenteerde voorstellen die bij deze kadernota eenmalig voor 2009 worden gefinancierd kan een aantal in aanmerking komen voor een structurele financiering. Bij het opstellen van de Begroting 2009 moet worden beoordeeld in hoeverre deze onderdelen structureel kunnen worden ingepast en of er besluitvorming noodzakelijk is voor maatregelen die leiden tot een structurele inpassing. Voor de bijdragen aan de gemeenschappelijke regelingen geldt vanzelfsprekend dat de gemeente ook in 2010 en verder haar financiële verplichtingen nakomt. Het gaat hierbij om een totaalbedrag van € 2,1 miljoen voor de volgende onderwerpen: schoolmaatschappelijk werk/zorgadviesteams, bijdrage RAV, bijdrage GROGZ, vluchtelingenwerk, combinatiefuncties, voortijdig schoolverlaten, Jeugdland, BIBOB, toezicht en handhaving, bijdrage GHOR/GMK, toezicht risicobedrijven en de tegemoetkoming ACCU-gelden. Alle bedragen die zijn genoemd bij de exploitatievoorstellen zijn inclusief eventuele ambtelijke plan-, proces- en projectkosten.

Investerings: prioriteiten en beschikbare ruimte

De voor 2009 voorgestelde extra investeringen bedragen € 11,6 miljoen. De beschikbare investeringsruimte van € 4,6 miljoen voor de periode 2009-2010 is niet voldoende om alle investeringsvoorstellen te kunnen inpassen en zal daarom moeten worden bijgesteld.

Alle bedragen die zijn genoemd bij de investeringsvoorstellen zijn inclusief ambtelijke plan-, proces- en projectkosten.

4.3 VOORSTELLEN FINANCIËLE DEKKING

Onderstaand een uitwerking van de voorstellen tot aanvullende financiële dekking om de voornemens, zoals opgenomen in hoofdstuk 3 van deze kadernota te kunnen realiseren.

Exploitatie

Voor de jaarschijf 2009 dient voor € 15,4 miljoen aanvullende dekking te worden gevonden om de voorgestelde prioriteiten in te kunnen passen. Gezien de gunstige ontwikkeling van de algemene reserve wordt voorgesteld een bedrag van € 15,8 miljoen te onttrekken ten gunste van de exploitatie. De beschikbare ruimte in de exploitatie komt daarmee op € 20,6 miljoen. Na verwerking van de prioriteiten zoals beschreven in deze kadernota resteert een vrije ruimte van € 400.000 voor 2009.

Investeringsruimte

Aan vrije investeringsruimte is voor de resterende coalitieperiode € 4,6 miljoen beschikbaar. Voorgesteld wordt een bedrag van € 7,9 miljoen uit de vrije ruimte van de algemene reserve toe te voegen aan de investeringsruimte, zodat deze € 12,5 miljoen bedraagt. Na verwerking van de investeringsvoorstellen van € 11,6 miljoen in deze kadernota blijft een bedrag van € 900.000 aan investeringsruimte beschikbaar voor de jaren 2009-2010. In de jaren 2011 en 2012 is weer het reguliere vrije investeringsbedrag van € 12,5 miljoen per jaar beschikbaar.

De ontwikkeling van de algemene reserve, van de exploitatiebegroting en de investeringen wordt in de volgende paragraaf in een aantal overzichten samengevat.

4.4 OVERZICHTEN FINANCIËEL MEERJAREN-PERSPECTIEF

Overzicht meerjarenperspectief exploitatie

TABEL 12: VERLOOP VRIJE RUIMTE IN EXPLOITATIE

(BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)	2009	2010	2011	2012
Stand pre-kadernotabrief	4,8	5,2	5,2	4,5
Actualisatie maartcirculaire	-	-	-	-
Beschikbaar voor Kadernota 2009	4,8	5,2	5,2	4,5
Prioriteiten Kadernota 2009	-20,2	-4,6	-4,5	-4,4
Toevoeging uit algemene reserve	15,8			
Beschikbaar na inpassen prioriteiten Kadernota 2009	0,4	0,6	0,7	0,1

Overzicht verloop algemene reserve

TABEL 13: VERLOOP ALGEMENE RESERVE

(BEDRAGEN X € 1,0 MILJOEN)	2009	2010	2011	2012
Buffer voorziene risico's en vrije ruimte per 1/1	31,2	14,8	14,6	9,7
Restant bijdrage Grondbedrijf conform afdrachtschema	7,5			
Rente over reserves 2009-2012	2,6	2,7	2,6	3,6
Mutaties Begroting 2008	-7,2	-2,9	-7,5	-6,5
Buffer voorziene risico's en vrije ruimte per 31/12 volgens pre-kadernotabrief	34,1			
Toevoeging jaarrekeningresultaat 2007	3,9			
Toevoeging resultaat screening reserves	0,5			
Onttrekking voor prioriteiten exploitatie Kadernota 2009	-15,8			
Onttrekking voor prioriteiten investeringen Kadernota 2009	-7,9			
Buffer voorziene risico's en vrije ruimte per 31/12 na inpassing prioriteiten Kadernota 2009*	14,8	14,6	9,7	6,8
Provinciale norm voor onvoorziene risico's	15,0	15,0	15,0	15,0
Totale omvang algemene reserve per 31/12	29,8	29,6	24,7	21,8

*Dit gedeelte van de algemene reserve heeft een relatie met de geactualiseerde risicopositie.

Overzicht investeringsvolume 2009-2010

TABEL 14: VERLOOP VRIJE INVESTERINGSRUIMTE

(BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)	2009-2010
Stand pre-kadernotabrief	1,9
Resultaat screening restantkredieten	2,7
Beschikbaar voor Kadernota 2009	4,6
Prioriteiten Kadernota 2009	-11,6
Toevoeging uit algemene reserve	7,9
Beschikbaar na inpassen prioriteiten Kadernota 2009	0,9

Samenvattend totaaloverzicht

TABEL 15: VERLOOP FINANCIEEL PERSPECTIEF (SAMENVATTING)

(BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)	EXPLOITATIE				ALGEMENE RESERVE (PER 31/12)	INVESTERINGS- RUIMTE
	2009	2010	2001	2012	2009	2009-2010
Stand pre-kadernotabrief	4,8	5,2	5,2	4,5	49,1	1,9
Jaarrekeningresultaat 2007					3,9	
Resultaat screening reserves					0,5	
Resultaat screening restantkredieten						2,7
Stand bij Kadernota 2009	4,8	5,2	5,2	4,5	53,5	4,6
Prioriteiten Kadernota 2009	-20,2	-4,6	-4,5	-4,4		-11,6
Onttrekking algemene reserve voor meerjarenperspectief	15,8				-15,8	
Onttrekking algemene reserve voor investeringsruimte					-7,9	7,9
Stand na inpassen prioriteiten Kadernota 2009	0,4	0,6	0,7	0,1	29,8	0,9

4.5 OVERIGE ONDERWERPEN

Tot slot gaat deze Kadernota 2009 in op een aantal in het licht van het financieel perspectief van de gemeente relevante thema's: de rijks- en provinciale normen voor gemeentelijke reserves en risicomanagement.

Rijks- en provinciale normen gemeentelijke reserves en risicomanagement

Voor de noodzakelijke omvang van de gemeentelijke reserves in relatie tot de risico's zijn geen rijksnormen beschikbaar.

- Reserves

De Provincie Noord-Brabant hanteert voor de algemene reserve een norm van 10% van de algemene uitkering uit het Gemeentefonds, gecorrigeerd voor OZB-inkomsten, als buffer voor mogelijke tekorten in de jaarrekening en als algemene weerstandscapaciteit. Voor Breda komt dit in 2009 uit op circa € 15 miljoen. Dit bedrag is met name gereserveerd voor de afdekking van onvoorziene risico's. In aanvulling daarop wordt voor voorziene risico's een koppeling gelegd met de blokkering voor voorziene risico's en de vrije ruimte in de algemene reserve.

- Risicomanagement

Jaarlijks inventariseert het college de gemeentelijke risico's en neemt deze op in de risicoparaagraaf van de begroting en de jaarrekening. In 2007 is gestart met actief risicomanagement, bijvoorbeeld door een geïntegreerde aanpak van risicobeheersing structureel op te nemen in de planning en control cyclus. Bij passief risicomanagement worden risico's slechts geïnventariseerd en afgedekt door het reserveren van gelden. Het Rijk geeft in artikel 11 van het 'Besluit Begroting en Verantwoording' aan wat weerstandsvermogen inhoudt en welke informatie in de paragraaf weerstandsvermogen moet staan. De provincie stelt geen normen voor risicomanagement.

BIJLAGE 1 MAATSCHAPPELIJKE ORGANISATIES

In deze bijlage staan de punten die door maatschappelijke organisaties tijdens de hoorzitting op 28 februari zijn aangedragen en die bij de Kadernota 2009 zijn meegenomen. Per punt staat er een verwijzing naar de plaats in de Kadernota waar dit punt is meegenomen of wordt uitgelegd hoe op een andere wijze aan het betreffende punt gehoor wordt gegeven.

B

ZORG, WELZIJN EN WONEN

Atletiekvereniging Sprint	Atletiekvereniging Sprint hield een pleidooi voor renovatie en uitbreiding van het sportcomplex. Het college heeft per brief laten weten bereid te zijn, in overleg met Sprint, onderzoek te doen naar de mogelijkheden van uitbreiding van de atletiekbaan.
Breda Actief	Breda Actief signaleerde onder andere dat er behoefte is aan deskundigheidsbevordering op het gebied van veiligheid, preventie en alcoholgebruik en over ondersteuning van sportbesturen in probleemsituaties. Als onderdeel van het actieplan Jeugd en Alcohol komt er een werkgroep Voorlichting & Educatie. Breda Actief zal worden uitgenodigd om aan deze werkgroep deel te nemen. Bij de behandeling van de Kadernota 2008 is een motie over professionele ondersteuning aan amateurvoetbalverenigingen door het college overgenomen. Voor zowel 2008 en 2009 is € 75.000 opgenomen (zie pre-kadernotabrief).
Dorpsraad Ulvenhout	Dorpsraad Ulvenhout vroeg om een visie op wonen en het ontwikkelen van grond voor betaalbare woningen. De gebiedsdoelen die voor zestien gebieden worden gemaakt bevatten onder andere een gebiedsbeschrijving, een visie op woonmilieu en wooncarrière.
INOS	INOS (schoolbestuur primair onderwijs) vroeg aandacht voor snelheid van handelen, nakomen afspraken door gemeente, slimmer werken, planontwikkeling onderwijshuisvesting en uitbreiding/vervanging schoolgebouwen en meer middelen beschikbaar stellen. Zie paragraaf 3.2, Onderwijshuisvesting.
Projectgroep Vredesweek	De projectgroep Vredesweek wil in Breda-Noord een vredesmonument realiseren. Doel van het project is dat mensen uit verschillende culturen gezamenlijk het project uitvoeren, resulterend in een kunstwerk dat de verbinding tussen mensen visueel maakt. Hiervoor is een gemeentelijke bijdrage van € 35.000 beschikbaar.
Wijkraad Brabantpark	Wijkraad Brabantpark heeft aangegeven dat volgens hen de samenhang tussen bevolkingsgroepen ontbreekt. Een opbouwwerker kan daaraan een bijdrage leveren. Zie paragraaf 3.2, Opbouwwerker Brabantpark.
Wijkraad Brabantpark	Gemeenschapshuis Poeleweij functioneert volgens de Wijkraad Brabantpark onvoldoende voor de wijk. Dit wordt meegenomen in de evaluatie van het accommodatiebeleid, die gepland staat voor 2009.
Wijkraad Tuinzigt/Westerpark	Wijkraad Tuinzigt/Westerpark hield een pleidooi voor het benoemen van een buurtmeester en het ophogen van het aantal opbouwen. In de Kadernota 2008 is voor de jaren 2008-2010 al een bedrag van € 75.000 beschikbaar gesteld voor een buurtmeester.
3x3 Heuvel kindercomité	3x3 Heuvel kindercomité vroeg of de tijdelijke budgetten structureel gemaakt kunnen worden. Mocht Heuvel kindercomité in 2009 subsidie willen aanvragen dan kunnen zij een beroep doen op de reguliere subsidieregeling.

ONTWIKKELING

Actiegroep Klarenberg	Actiegroep Klarenberg hield een pleidooi voor een veiliger en leefbaarder klimaat door het maken van schanskorven. Ter bevordering van de leefbaarheid, verkeersveiligheid en vermindering van geluidsoverlast wordt momenteel gewerkt aan mogelijke oplossingen voor de door bewoners ervaren gevoelens van onveiligheid en geluidsoverlast. Bij het vaststellen van het voorlopig ontwerp zal duidelijk worden welke bijdrage noodzakelijk is. Naar verwachting start de realisatie in 2009 of 2010.
Dorpsraad Bavel	Dorpsraad Bavel vroeg om meer inzicht en duidelijkheid over de procedures bij toekenning bouw kavels middels loting. Het in januari door het college vastgestelde lotingsreglement is inmiddels op de site van de Gemeente Breda geplaatst.
Dorpsraad Prinsenbeek	Dorpsraad Prinsenbeek vroeg om een onafhankelijk onderzoek naar de waarden van het projectvestigingsgebied glastuinbouw. Dit onderzoek wordt meegenomen in de verkenning van de ruimtelijke ontwikkelingsmogelijkheden Breda-West waartoe de raad opdracht heeft gegeven. Dit wordt in 2008 afgerond.
Dorpsraad Teteringen	De dorpsraad Teteringen wil het initiatief nemen om de integratie te versterken tussen de toekomstige en huidige bewoners van het dorp. Dit initiatief draagt concreet bij aan het verbeteren van sociale cohesie in wijken en buurten, een belangrijke doelstelling van het stedelijk beleid. Er is hiervoor een gemeentelijke bijdrage van € 35.000 beschikbaar, ook te gebruiken voor co-financiering en waarbij er wordt uitgegaan van participatie van bewoners.
Fietsersbond	De Fietsersbond afdeling Breda vroeg aandacht voor achterstand in de uitvoering van de Fietsnota. Zie paragraaf 3.3, Mobiliteit.
Gouden Cirkel	De Gouden Cirkel hield een pleidooi voor beschikbaar stellen financiële middelen voor Erfgoed. Zie paragraaf 3.3, Erfgoed.
Stichting Jazz-evenementen	De stichting Jazz-evenementen hield een pleidooi voor structureel hogere subsidie. Voorgesteld wordt om de hoogte van de gemeentelijke bijdragen aan evenementen deel te laten uitmaken van de nieuwe nota Evenementenbeleid, zie paragraaf 3.3, Evenementenbeleid.
Vogelwerkgroep	De West-Brabantse Vogelwerkgroep hield een pleidooi voor middelen voor diverse activiteiten. Er is € 20.000 beschikbaar voor de oeverwaluwwand, broedvogelatlas, een observatiehut en het jubileum.
Wijkraden IJpelaar/Overakker, BSF en Dorpsraad Bavel	De wijkraden IJpelaar/Overakker en BSF en dorpsraad Bavel hebben aandacht gevraagd voor een goede verkeersafwikkeling in de Loevesteinstraat/Valkenierslaan/zuidelijke rondweg ("omdat het verkeer daar zal toenemen"). Doorstroming van Loevesteinstraat gaat deel uitmaken van de verkeersstudie Claudius Prinsenlaan.

LEEFBAARHEID, VEILIGHEID EN BEHEER

Bewoners komitee Haagse Beemden	BEKOM vroeg om aandacht voor wortelopdruk op diverse locaties in de Haagse Beemden. In 2008 zijn al enkele locaties met prioriteit aangepakt. Ook in 2009 zal bij de aanpak van de wortelopdruk prioriteit gegeven worden Haagse Beemden.
Bewoners komitee Haagse Beemden	BEKOM gaf ook aan dat er parkeerdruk is op diverse locaties in de Haagse Beemden. Ze vragen om geld voor het oplossen van de parkeerproblematiek. In overleg met BEKOM wordt de problematiek nader gespecificeerd naar aard, urgentie en oplossingsmogelijkheden. Daar waar werk met werk gemaakt kan worden, zal de parkeerproblematiek concreet worden aangepakt.
Bewonerscomité Adriaan Klaassenstraat	Het bewonerscomité Adriaan Klaassenstraat heeft aandacht gevraagd voor de aanpak van de speelplek in de Adriaan Klaassenstraat. In de buurt zijn veel jonge kinderen en de bewoners willen de speelplek weer laten voldoen aan de eisen van deze tijd. Hiervoor is € 30.000 beschikbaar.
Burgerinitiatief Centrumbewoners	Burgerinitiatief Centrumbewoners hield een pleidooi voor een antigraffiti beleid. Zie paragraaf 3.4, Beheer en onderhoud buitenruimte.
Dorpsraad Bavel	Dorpsraad Bavel hield een pleidooi voor de inrichting van de geluidswal, er zou niet waargemaakt zijn wat beloofd was. In maart heeft de gemeente, naast het reguliere werk, extra maatregelen op de geluidswal genomen om aan de verzoeken van bewoners te voldoen. Zo worden meerdere bomen aan de voet van de wal neergezet en komen er extra struiken op het talud van de wal.
Dorpsraad Prinsenbeek	Dorpsraad Prinsenbeek heeft zich opgeworpen in 2007 als proeftuin voor risicocommunicatie. In 2008 wordt gewerkt aan een follow-up van de pilot in 2007
Dorpsraad Prinsenbeek	Dorpsraad Prinsenbeek vroeg om aandacht voor straatverlichting. Voor beheer en onderhoud van straatverlichting wordt voor de hele gemeente een bedrag van € 1 miljoen gereserveerd. Bij de Begroting 2009 wordt hieraan invulling gegeven.
Dorpsraad Ulvenhout	Dorpsraad Ulvenhout vroeg om het opknappen en uitbreiden van de Pekhoeve en om de gemeenteloods/brandweerkazerne beschikbaar te stellen voor activiteiten. Zie paragraaf 3.4, Accommodatiebeleid.
NAC Breda	NAC Breda hield een pleidooi voor het opknappen van bestaande en aanleggen van nieuwe speelvelden. Zie paragraaf 3.4, Beheer en onderhoud buitenruimte.
Vereniging kinderboerderij Haagse Beemden	Vereniging kinderboerderij Haagse Beemden vroeg om extra fte's en/of middelen voor de herstart van de kinderboerderij Zie paragraaf 3.4, Kinderboerderijen.
VvE Poort van Breda	VvE Poort van Breda heeft aandacht gevraagd voor het terugdringen van criminaliteit, met name in de Boschstraat. Dit wordt meegenomen in het nieuwe Programma Veiligheid.
Wijkraad Boeimeer	Volgens de Wijkraad Boeimeer wordt er te weinig gedaan aan verbetering straten en trottoirs in de wijk. Uit de verhardingssystematiek komen de straten niet als urgent naar voren. In het kader van werk met werk maken worden in de projectaanpak riolen en verharding van de Cimbargalaan en de Brederostraat in 2009 aangepakt.
Wijkraad Brabantpark	Parkeren in Driehoven/Heusdenhoutsestraat dient aangepast te worden volgens Wijkraad Brabantpark. Ook werd gevraagd om het verharden van de paden in het Epelenbergpark Dit wordt meegenomen in jaarplanning Buitenruimte 2009. Verharden van de paden in het Epelenbergpark staat gepland voor 2008.
Wijkraad Buitengebied- Zuidwest	Vanuit de extra structurele beschikbare middelen voor het beheer en onderhoud wordt ook in extra beheer van wegen en bermen van het buitengebied voorzien (wijkraad Buitengebied-Zuidwest).
Wijkraad Haagpoort	Het onderhoud van het wegdek in Haagpoort moet worden verbeterd, aldus Wijkraad Haagpoort. Daar waar noodzakelijk wordt er in kleinschalig planmatig onderhoud voorzien; grootschalig onderhoud of herinrichting is in 2009 nog niet aan de orde.
Wijkraad IJpelaar/ Overakker	De Wijkraad IJpelaar / Overakker hield een pleidooi voor algehele reconstructie van de Zwijnsbergenstraat/Marialaan. Zie paragraaf 3.4, Beheer en onderhoud buitenruimte.
Wijkraad Princenhage	De Wijkraad Princenhage vroeg om een herinrichting Dreef/Haagweg. Zie paragraaf 3.4, Beheer en onderhoud buitenruimte.
Wijkraad Stadshart/ Valkenberg	Door Stadshart/Valkenberg is aandacht gevraagd voor Beveiliging/Verlichting Valkenberg. Bij Kadernota 2008 is voor 2009 voor verlichting in het Valkenbergpark € 100.000 beschikbaar gesteld.
Wijkraad Stationskwartier en andere wijkraden	Het Stationskwartier en andere wijkraden vroegen om bloembakken in de binnenstad om deze 'fleuiger' te maken. Zie paragraaf 3.4, Beheer en onderhoud buitenruimte.

DIENSTVERLENING

Stichting Bavel Anno	Stichting Bavel Anno heeft aandacht gevraagd voor regelgeving voor vergunning, subsidie- en evenementenbeleid en vereenvoudiging (één loket, aanspreekpunt). Dit past in het Programma Dienstverlening.
Stichting Bavel Anno	Volgens de stichting is het subsidiebeleid van de gemeente onvoldoende transparant, subsidies wegen vaak niet op tegen kosten. Er is voor de stichting voor 2009 en voor 2010 € 4.000 beschikbaar. Deze impuls geeft de stichting de kans zelf structurele middelen te organiseren.